

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Sosyal Girişimcilik, Güçlendirme ve Uyum Projesi (SEECO)

Kamu Kuruluşları İçin Politika Gelişimini Destekleyici Rehber: Türkiye ve Dünyada Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimcilik

Kasım 2024

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIğI

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Katkıda Bulunanlar ve Teşekkürler

Hazırlayanlar

Miray Türker
Can Atacık
İrem Topçuoğlu Ural

Destek Olanlar

H. Hande Kara
Mustafa Yazar
Melis Kuzuoğlu

Ayrıca, raporun araştırma aşamasında ekosistemin içgörülerini toplamak amacıyla görüştüğümüz organizasyonların değerli katkıları için minnettarız.

SEECO Hakkında

Sosyal Girişimcilik, Güçlendirme ve Uyum (SEECO) Projesi, Avrupa Birliği FRIT II Mali Yardım Fonu tarafından finanse edilmekte, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Dünya Bankası koordinasyonu ile yürütülmektedir.

SEECO Projesi'nin hedefi, Türkiye'deki hedef bölgelerde yaşayan misafir ve ev sahibi topluluklardaki kadın ve gençlerin geçim kaynakları fırsatlarını iyileştirmektir. Proje, sosyal girişimciliği ve yerel topluluklara hizmet sağlayan yerel kurumları destekleyerek, kadınların ve gençlerin ekonomik faaliyetlere katılmalarına katkıda bulunacaktır.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Kısaltmalar	4
Yönetici Özeti	6
1. Bölüm: Türkiye ve Dünyada Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimcilik	8
Sosyal Ekonomi Nedir?	8
Sosyal Girişimcilik Nedir?	11
Sosyal Ekonominin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) Katkısı	13
Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Ekonomi Alanında Neler Oluyor?	14
Sosyal Ekonominin Tam Potansiyelini Açığa Çıkarmaya Yönelik Mevcut Engeller ve Fırsatlar	19
2. Bölüm: Türkiye’de Sosyal Girişimciliği ve Ekonomiye Desteklemek İçin Neler Yapılıyor?	20
Ekosistem Destek Kurumları/Yapıları	20
Kamu Tarafından Sosyal Ekonomi ve Destekleyici Faaliyetler	24
Politikalar ve Stratejiler	28
3. Bölüm: Türkiye’de Sosyal Girişimcilik Örnekleri (Toyi, Good4Trust, Hera Digital, Harcy, BlindLook)	35
4. Bölüm: Sahadaki uzmanlardan neyin geliştirilebileceği, destekleyebileceği, değiştirilebileceği konusunda görüşler	43
Finansman Ve Yatırım	43
Eğitim, Kapasite ve İş Modeli Geliştirme	45
Politika ve Yasal Çerçeve	47
5. Bölüm: Farklı Ülkelerden Sosyal Ekonomi Politika ve Program Örnekleri. Bunlardan Neler Öğrenilebilir?	48
6. Bölüm: Sonuç ve Öneriler	53
Ek 1 - Sosyal ve dayanışma ekonomisi için ulusal yasal çerçeveler	57

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
Ar-Ge	Araştırma - Geliştirme
ESEM	European Social Enterprise Monitor / Avrupa Sosyal Girişim Monitörü
EYDK	Etki Yatırımı Danışma Kurulu
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	International Labor Organisation / Uluslararası Çalışma Örgütü
İSTKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development / Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SİA	Sosyal İnovasyon Ajansı
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SOGEP	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
VC	Venture Capital / Girişim Sermayesi

Raporun Amacı ve Bağlamı

Bu rapor, SEECO tarafından Sosyal Ekonomi & Sosyal Girişimcilik Tanımı, Türkiye’de Sosyal Girişimciliği Desteklemek için Neler Yapıldığı, Sosyal Girişim Örnekleri ve sahadan uzmanların nelerin geliştirilebileceği, desteklenebileceğine yönelik görüşleri ile bu konuya temel bilgi ve örnekleri sunmayı hedeflemektedir.

Metodoloji

Rapor, literatür taraması, sektördeki uzmanlarla yapılan görüşmeler ve saha araştırmalarından elde edilen verilerin analizine dayanmaktadır. Araştırma sürecinde Türkiye’deki sosyal girişimciler, ekosistem destek kurumları ve kamu kuruluşları ile yapılan değerlendirmeler de göz önünde bulundurulmuştur. Ancak bu araştırma kapsamlı bir inceleme niteliğinde olmayıp, mevcut veriler ve yapılan görüşmeler doğrultusunda sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik alanında bir durum tespiti sunmaktadır. Dolayısıyla rapordaki bulgular, ekosistemin tamamını temsil etmek yerine genel eğilimleri yansıtmaktadır.

Yönetici Özeti

Rapor, Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik ekosistemini kapsamlı bir şekilde ele alarak, bu alandaki mevcut durumun değerlendirilmesi, karşılaşılan temel zorlukların belirlenmesi ve bu zorlukların aşılmasına yönelik önerilerin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Sosyal ekonomi, toplumsal faydayı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden ekonomik ve sosyal faaliyetleri kapsayan geniş bir alanı ifade eder. Bu doğrultuda rapor, sosyal girişimlerin Türkiye’de nasıl konumlandığını, ekosistemin ihtiyaçlarını ve potansiyelini anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle sosyal girişimlerin karşılaştığı yapısal sorunlar, yasal tanımlamalardaki eksiklikler, finansman ve yatırım erişimindeki güçlükler, farkındalık ve kapasite geliştirme gibi konular detaylı olarak incelenmiştir.

Rapor, sosyal girişimcilik ekosisteminde yer alan oyuncuların desteklenmesine yönelik politika önerilerini sunarken, aynı zamanda Türkiye’de sosyal ekonominin daha güçlü bir şekilde gelişmesi için gereken adımların atılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Uluslararası örnekler ve diğer ülkelerdeki iyi uygulama modelleri de dikkate alınarak, Türkiye’de sosyal girişimlerin daha sürdürülebilir ve etkili bir şekilde faaliyet gösterebileceği ortamın yaratılması amacıyla öneriler geliştirilmiştir. Bu bağlamda rapor, sosyal ekonomiyi daha görünür kılmak ve sosyal girişimcilik ekosistemini güçlendirmek için gereken yasal ve yapısal değişikliklerin yanı sıra, kamu-özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin artırılmasına yönelik stratejik yaklaşımlar da önermektedir.

Ana Bulgular

- **Yasal Çerçeve Eksikliği:** Türkiye’de sosyal girişimcilik ekosistemi¹, sosyal girişimler için özel bir yasal statünün ve tanımın bulunmaması nedeniyle zorluk yaşamaktadır. Bu durum, sosyal girişimlerin resmî olarak tanınmasını ve görünürlük kazanmasını zorlaştırmak ile birlikte, yapısına uygun yasal ve finansal teşviklere ulaşmasını sınırlamaktadır.
- **Finansmana Erişim Zorlukları:** Sosyal girişimlerin statü olarak tanınmaması dolayısıyla finansman ve yatırım olanaklarına erişimleri sınırlıdır. Yine statü eksikliği nedeniyle farklı yapılarda finansa erişim ile ilgili araştırmada da sınırlılıklar bulunmaktadır. Uygun finansal araçların eksikliği ve yatırımcı ilgisinin az olması, sosyal girişimlerin büyüme potansiyelini kısıtlamaktadır. Çoğu sosyal girişim, öz finansman veya kişisel fonlar ile faaliyetlerini sürdürmekte ve bu da sürdürülebilirliklerini tehdit etmektedir.

¹ Dipnot: Türkiye’de sosyal girişimcilik, sosyal ekonomi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda kooperatifler, dernek, vakıfların ve dernek & vakıfların iktisadi işletmeleri, sosyal fayda odaklı şirketler ve sosyal girişimler yer almaktadır.

- **Farkındalık ve Anlayış Eksikliği:** Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik kavramları yeterince tanınmamakta ve anlaşılmamaktadır. Bu durum, sosyal girişimcilik ekosisteminin büyümesi ve toplumda kabul görmesini engelleyen önemli bir bariyer oluşturmaktadır.
- **Destek Yapılarının Parçalı Olması:** Sosyal girişimcilik ekosistemini destekleyen yapılar (kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar ve diğer destek kuruluşları) parçalı ve dağınık bir yapıya sahiptir. Koordinasyon eksikliği, paydaşlar arasında bilgi ve kaynak paylaşımını sınırlamakta ve sosyal girişimlerin gelişimini olumsuz etkilemektedir.
- **Eğitim ve Kapasite Geliştirme İhtiyacı:** Eğitim ve kapasite geliştirme programlarında sosyal girişimcilik odaklı derslerin bulunmaması, bu alanda nitelikli iş gücü eksikliğine yol açmaktadır. Sosyal girişimlerin sürdürülebilir bir şekilde büyümesini sağlayacak eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.
- **Veri Eksikliği ve Araştırma İhtiyacı:** Türkiye’de sosyal ekonomi alanında kapsamlı bir veri toplama ve araştırma yapılmamaktadır. Bu durum, sosyal girişimlerin sayısının ve etkisinin tam olarak belirlenmesini engellemekte, dolayısıyla politika yapımcıların doğru kararlar almasını zorlaştırmaktadır.
- **Özel Sektör Katılımının Yetersizliği:** Özel sektörün sosyal ekonomi ile aktif bir işbirliği içinde olmaması, sosyal girişimlerin finansman ve kaynaklara erişimini kısıtlamakta ve potansiyel işbirliği fırsatlarının kaçırılmasına yol açmaktadır.

Bu rapor, politika yapımcılar, kamu ve özel sektör temsilcileri ile sivil toplum kuruluşlarına yol gösterici olmayı ve sosyal ekonomi alanında gelişimi teşvik edici adımlar atılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1. Bölüm: Türkiye ve Dünyada Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimcilik

Sosyal Ekonomi Nedir?

Tarihsel Çerçeve

Sosyal ekonomi kavramının, araştırmalara göre Batı Avrupa ülkelerinin sosyal, politik ve ekonomik tarihinde yaklaşık 200 yıllık bir geçmişi olduğu söylenebilir. Bu kavram Avrupa coğrafyasında ilk olarak 19. yüzyılda ortaya çıkmış ve 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar gelişimini sürdürmüştür. Günümüzdeki sosyal ekonomi kavramının tanımlanması, 1970'lerde Fransa'da başlamıştır.

Bu alana olan küresel ilgi, sürdürülebilir kalkınmanın gerektirdiği daha adil ve eşitlikçi bir ekonomik sistem düşüncesinin yaygınlaşmasıyla birlikte giderek artmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletler (BM) 2030 Gündemi ve 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nın hedeflerine ulaşılmasında destekleyici rolü sebebi ile AB kamu kurumları tarafından önemsenmektedir.²

Türkiye'de sosyal ekonominin kökleri ise, özellikle 14. yüzyıldan günümüze kadar devam eden coğrafyamızın vakıf geleneğine dayanır. Bununla birlikte, Anadolu'da vakıfların tarihi 10. yüzyıla kadar uzanmaktadır; Türkiye, bu güçlü vakıf geleneğini miras alan bir ülkedir.³

Sosyal Ekonominin Batı Avrupa'da Tarihsel Dönüm Noktaları⁴:

- 1970'lerde Fransa'da kooperatifler, karşılıklı cemiyetler ve derneklerin Karşılıklı, Kooperatif ve Dernek Faaliyetleri Ulusal İrtibat Komitesi'ni kurması
- 1980'de yayımlanan Sosyal Ekonomi Şartı
- Sosyal ekonominin yükselişinin tanınması ve siyasi ve yasal çevrelerde kabul görmesi
- Belçika (2008)⁵, İspanya (2011), Yunanistan (2016), Portekiz (2013), Fransa (2014) ve Romanya (2015) gibi ülkelerde sosyal ekonomi yasalarının kabul edilmesi
- 1989-1995 yılları arasında Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Sosyal Ekonomi Konferanslarını teşvik etmesi.
- 1997'de Avrupa Konseyi'nin sosyal ekonominin yerel kalkınma ve iş yaratmadaki rolünü tanıması

² [Sosyal Ekonomi Avrupa, Sosyal Ekonomi, Küresel Bir Hareket](#)

³ [Avrupa Komisyonu, Sosyal Girişimler Ve Avrupa'daki Ekosistemleri, Ülke Dosyası Türkiye, 2019](#)

⁴ [Avrupa Birliği'nde Sosyal Ekonominin Son Dönem Gelişmeleri - Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi](#)

⁵ [AB Sosyal Ekonomi Geçidi, Belçika](#)

- 1990'dan itibaren Avrupa Parlamentosu'nda Sosyal Ekonomi Intergrubu'nun göreve başlaması
- 2017'de Avrupa Komisyonu'ndan sosyal ekonomi için bir Eylem Planı uygulanmasının istenmesi
- 2021'de Sosyal Ekonomi Eylem Planının açıklanması
- 2021 - 2030 Sosyal Ekonomi Eylem Planı uygulanma sürecinin başlaması⁶

2016'dan bu yana, sosyal ekonomi kavramı dünya genelinde giderek daha fazla resmi tanıma girmekte ve kabul görmektedir. Özellikle Avrupa Birliği'nde, bu yeni kavramlar üye devletler tarafından hem ulusal hem de bölgesel düzeyde yasal olarak tanınmaya ve kabul edilmeye başlanmıştır. Son on yılda geniş ölçekte resmiyet kazanan bu terimler, sosyal ekonominin artan önemini göstermekte ve bu alanda politika yapımını destekleyerek etkin bir çerçeve oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

Sosyal Ekonominin Günümüzde Öne Çıkan Tanımları

Sosyal ekonomi kavramı, farklı kurum ve kuruluşlar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Tüm bu tanımlar, sosyal ekonominin dayanışma, toplumsal hedefler ve demokratik yönetim ilkeleri gibi temel değerlerini vurgulamaktadır. Uluslararası kurumların kullandığı bazı tanımlar aşağıdaki gibidir⁷:

- **OECD Tanımı:** Sosyal ekonomi, dayanışma ekonomisi ve/veya sosyal ve dayanışma ekonomisi olarak da bilinir. Dernekler, kooperatifler, karşılıklı yardım kuruluşları, vakıflar ve sosyal girişimlerden oluşan bir yapıdır. Faaliyetlerini toplumsal hedefler, dayanışma değerleri ve demokratik yönetim ilkeleri motive eder.⁸
- **Avrupa Birliği Komisyonu Tanımı:** Sosyal ekonomi, insanların ve sosyal/çevresel amaçların kârın önünde tutulduğu, karların toplumsal yarar için yeniden yatırıldığı ve demokratik yönetim ilkelerine dayanan kuruluşları kapsar. Bu kuruluşlar, kooperatifler, karşılıklı yardım cemiyetleri, dernekler ve vakıfları içerir. Sosyal girişimler de bu kapsama girer.⁹
- **Avrupa Vakfı (EuroFound) Tanımı:** Sosyal ekonomi, güçlü bir sosyal misyona sahip ve ekonomik olarak sürdürülebilir olmayı hedefleyen tüm ticari faaliyetleri kapsar. Bu

⁶ [Avrupa Komisyonu. "İnsanlar İçin Çalışan Bir Ekonomi İnşa Etmek: Sosyal Ekonomi İçin Bir Eylem Planı", Sf:1](#)

⁷ Bu tanımlar orjinal dili İngilizce'den bu rapor için yazar ekip tarafından çevrilmiştir. Resmi Türkçe çevirisi değildir.

⁸ [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi ve Sosyal İnovasyon Üzerine Tavsiye](#)

⁹ [Avrupa Komisyonu. 'İnsanlar İçin Çalışan Bir Ekonomi İnşa Etmek: Sosyal Ekonomi İçin Bir Eylem Planı'. Sf:5](#)

faaliyetler, kooperatifler, karşılıklı yardım cemiyetleri, kâr amacı gütmeyen dernekler, vakıflar ve sosyal girişimleri içerir. Amacı, topluma mal ve hizmet sunmak ve genel çıkar hedeflerini gerçekleştirmektir.¹⁰

- **ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Tanımı:** Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi, gönüllü iş birliği ve karşılıklı yardım, demokratik ve/veya katılımcı yönetim, özerklik ve bağımsızlık ilkelerine dayanan ve kolektif ve/veya genel çıkara hizmet eden ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlerle uğraşan işletmeler, örgütler ve diğer varlıkları kapsar. Bu yapılar, sermayeden ziyade insanlara ve sosyal amaçlara öncelik vererek, bütçe fazlası/ödenek fazlası ve/veya kârları ile varlıklarının dağıtım ve kullanımında sosyal amacın ön planda tutulmasını sağlar. Uzun vadeli sürdürülebilirlik ve resmî ekonomiye geçişi hedefleyen bu varlıklar, ekonominin tüm sektörlerinde faaliyet gösterir. İşlevselliklerinde insanlar ve gezegen için özen, eşitlik ve adalet, karşılıklı bağımlılık, öz yönetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi değerleri uygularlar. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi, ulusal koşullara göre kooperatifler, dernekler, karşılıklı yardım toplulukları, vakıflar, sosyal girişimler, kendine yardım grupları ve benzeri varlıkları içerir.¹¹

Dünya'dan Sosyal Ekonomiye Dair Veriler

Sahra Altı Afrika: 2020 yılı itibarıyla, Sahra Altı Afrika'daki sosyal girişimlerin 28 ila 41 milyon arasında iş yarattığı tahmin ediliyor.

Latin Amerika ve Karayipler: Ekvador'da sosyal ekonomi, ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının (GSYİH) %25.7'sini oluşturmaktadır.

Avrupa: Batı Avrupa'da sosyal ekonomi, çalışan nüfusun yaklaşık %9-10'unu istihdam etmekte.

Kaynak: [Dünya Ekonomik Forumu, Sosyal Ekonominin Kilidini Açmak: Kapsayıcı ve Dirençli Bir Topluma Doğru Raporu, Mayıs 2022, Sf:14,15](#)

Sosyal ekonomi paydaşları daha kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik fırsatlar yaratma hedefi etrafında birleşirler. Bu hedefler arasında sosyal ve çevresel yeniliklere öncülük etmek, yerel toplulukları güçlendirmek, yeşil ekonomiye¹² katkıda bulunmak, dijital dönüşümü demokratikleştirmek, krizlere karşı direnç inşa etmek ve özel sektörü daha kapsayıcı iş uygulamalarına teşvik etmek gibi hedefler bulunur. Bu ortak hedefler, sosyal ekonomi paydaşlarının dünyada toplumlar ve çevre üzerinde olumlu etkiler yaratmasını sağlamakta ve artırmaktadır.¹³

¹⁰ [Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı - Avrupa Endüstriyel İlişkiler Sözlüğü](#)

¹¹ [ILO \(Uluslararası Çalışma Örgütü\), Haziran 2022](#)

¹² [Resmî Avrupa Birliği Gazetesi, Yeşil Ekonomi Tanımı](#)

¹³ [Dünya Ekonomik Forumu, Sosyal Ekonominin Kilidini Açmak: Kapsayıcı ve Dirençli Bir Topluma Doğru Raporu, Mayıs 2022, Sf:12](#)

Türkiye’deki Tanımı

Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik kavramları, dünya geneline kıyasla henüz gelişmekte olan bir alandır. Türkiye’de sosyal girişimler, dernekler, vakıflar ve kooperatifler sosyal ekonomi kapsamında değerlendirilebilecek yapılar arasında yer alır.¹⁴ Ancak, sadece dernek veya vakıf statüsünde olmak, sosyal girişim olarak kabul edilmek ya da sosyal ekonomiye katkıda bulunmak için yeterli değildir.

Bu alanlarda farklı sektörlerde ve odalarda çalışmalar yürütülmektedir. Bununla birlikte sosyal ekonomi, bir bütün veya ekosistem olarak gündemde yeterince yer almamakta; sosyal girişimler, dernekler ve vakıflar genellikle ayrı gruplar olarak değerlendirilmektedir. Özel sektörün sosyal ekonomideki yeri ise son derece sınırlıdır.

Türkiye’de sosyal fayda odaklı bir şirket statüsünün tanımlanmamış olması nedeniyle, bu alandaki büyüklük ve güncel verilere ulaşmak zor olup, sosyal ekonominin durumu ve ölçeği net değildir. Bu noktada, farklı paydaşların sürdürülebilir kalkınma amaçları, döngüsel ekonomi ve sosyal ekonomi gibi çeşitli ve ilişkili konular etrafında konumlandırımları ve hedefleri doğrultusunda bir araya geldikleri gözlemlenmektedir.¹⁵

Bu rapor SEECO projesinin amaçlarını desteklemek için hazırlanmıştır ve bu sebeple sosyal ekonomi genelinin içinde özellikle sosyal girişim olarak tanımlanabilecek girişimlerin bakış açısı ile yazılmıştır. Türkiye’de sosyal girişimciliğin resmi bir tanımı olmaması sebebi farklı tüzel kişilik yelpazesini kapsayacak şekilde düşünülmüştür. Bu bağlamda tüzel kişilik şeklinde bağımsız olarak özellikle sosyal veya çevresel fayda sağlama amacı ile bir hizmet veya ürün sunan ve ölçeklenme potansiyeli olan girişimler odak alanına alınmıştır.

Sosyal Girişimcilik Nedir?

Sosyal girişimcilik, bireylerin veya farklı kurumsal yapıların girişimcilik faaliyetlerini kullanarak toplumsal sorunlara çözümler üretme, organizasyonlar kurma, sorunları dönüştürme ve iyileştirme süreci olarak açıklanabilir.

Bu yapılar, dernekler, vakıflar, kooperatifler, şirketler gibi çeşitli tüzel kişiliklerde olabilir. Kar amacı güden ve gütmeyen olarak pek çok şekilde faaliyet gösterebilirler ve temel odakları sosyal ve çevresel sorunlara yenilikçi çözümler sunmaktır.

¹⁴ Dernek ve vakıflar ticari faaliyetleri için iktisadi işletme de kurmaktadır. Ancak iktisadi işletmeler, dernek ya da vakıflardan bağımsız olarak yer alamadıkları için bu rapor kapsamında ayrıca belirtilmemiştir.

¹⁵ [British Council. Türkiye’de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu 2019. Sf:22](#)

Dünya genelinde sosyal girişim tanımları farklılık gösterse de hepsinin paylaştıkları ortak noktalar vardır. Sosyal Girişim Dünya Forumu'na göre bu gibi yapılarda beş ortak özellik vardır¹⁶:

1. Sosyal ve/veya çevresel sorunları çözmek amacıyla var olurlar.
2. Operasyonel ve stratejik kararlarında amacı kârdan üstün tutarlar.
3. Gelirlerinin bir kısmını ticaret yoluyla elde ederler.
4. Elde edilen fazlalığın büyük bir kısmını amaçlarına yeniden yatırırlar.
5. Amaçlarını uzun vadede koruyan yasal yapılar ve finansman modelleri seçerler.

Sosyal Girişimciliğin Günümüzde Bazı Tanımları:

- **Dünya Ekonomik Forumuna** göre sosyal girişimcilik yapısal sosyal sorunları çözmek için yeni yaklaşımlar kullanmaktır ve küresel olarak büyüyen bir harekettir. Bu öncü sosyal girişimciler nesli, "bu bir iş mi yoksa hayır kurumu mu" ikilemini aşarak farklı iş modelleri dener, yeni dağıtım ve çoğaltma yöntemleri geliştirir ve sonuçlar için hesap verebilir olmayı kabul eder.¹⁷
- **OECD**, sosyal girişimleri kamu yararına faaliyet gösteren, kâr maksimizasyonu yerine belirli ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmayı amaçlayan ve sosyal dışlanma ve işsizlik sorunlarına yenilikçi çözümler sunabilen girişimler olarak tanımlar.¹⁸
- **Avrupa Birliği Komisyonu**, sosyal girişimi, ana amacı sahipleri veya hissedarları için kâr elde etmek yerine sosyal etki yaratmak olan sosyal ekonomi operatörü olarak tanımlar. Bu girişimler, pazarda girişimci ve yenilikçi bir şekilde mal ve hizmet sunarak faaliyet gösterir ve kârlarını öncelikle sosyal hedeflere ulaşmak için kullanır. Yönetimleri açık ve sorumlu bir şekilde yürütülür ve özellikle çalışanlar, tüketiciler ve ticari faaliyetlerden etkilenen paydaşlar sürece dahil edilir.¹⁹

Türkiye'deki Tanımı

Sosyal girişim kavramı Türkiye'de nispeten yeni bir kavram olmasına rağmen, kökleri 10. yüzyıla kadar uzanmakta olup, 14. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar süregelmiştir. Ayrıca, 12. yüzyılda kurulan Ahilik teşkilatları, zanaatkarlar arasında iş birliği ve toplumsal faydayı teşvik eden yapılar olarak sosyal ekonomi anlayışının erken örneklerini oluşturmuştur.²⁰

¹⁶ [Dünya Ekonomik Forumu & Bertelsmann Vakfı Sosyal Girişimciliğin Durumu: 2013-2023 Küresel Verilerin Gözden Geçirilmesi Analiz Raporu, Nisan 2024, Sf:27](#)

¹⁷ [Dünya Ekonomik Forumu. İş Dünyası Açıklaması: Sosyal Girişimci Nedir?](#)

¹⁸ [OECD Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimler Tanımı](#)

¹⁹ [Avrupa Komisyonu Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimler Tanımı](#)

²⁰ [Avrupa Komisyonu. Sosyal Girişimler Ve Avrupa'daki Ekosistemleri. Ülke Dosyası Türkiye. 2019](#)

Artan ilgiye rağmen, Türkiye'de etkili bir sosyal girişim ekosistemi geliştirilmesini sağlayacak mekanizmalar sınırlıdır ve yasal çerçevesi henüz net olarak belirlenmiş değildir. Yasal çerçevenin olmamasının etkilerinden biri de sosyal girişim tanımında ortaklığın olmamasıdır. Sosyal girişimler ne kadar kar odaklı olabilir, olmalı mı, kar olacaksa nasıl paylaşılacak, etkisi ne kadar olmalı gibi sorular üzerinden hem ekosistem hem kamu tarafında ortak bir tanım kabul olmamıştır.

SEECO Tanımı - Sosyal Girişimcilik Nedir?

Sosyal girişimcilik, sosyal sorunları; bir hizmet, ürün veya model geliştirerek çözmeyi hedeflemektedir. Sosyal girişimler, sosyal amaçlarını gerçekleştirmek için gelir ve kâr elde edebilirler; ancak ticari girişimlerden farklı olarak kâr payı dağıtılmamaktadır. Elde ettikleri kârı, amaçlarını gerçekleştirebilmek için yeniden yatırım olarak kullanırlar. Sosyal girişimlerde, rekabet değil; kalıcı sosyal etki, sürdürülebilirlik ve dayanışma esas alınmaktadır.

Yasal çerçevenin olmamasının bir sonucu da sosyal girişimlere ilişkin kapsayıcı bir veritabanı eksikliğidir.²¹ Yasal düzenlemelerin eksikliği, sosyal girişimlerin hem kamu hem özel sektör karşısında resmi bir yapı ile tanınmasını, bu alanda teşvik ve sistemlerin oluşmasını zorlaştırmaktadır.

Sosyal Ekonominin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) Katkısı

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), 2030 yılına kadar küresel zorlukları ele almayı amaçlayan geniş kapsamlı bir gündemdir. Sosyal ekonomi, en temelinde sosyal ve/çevresel problemlere çözüm sunmak hedefi ile ürünler ya da hizmetler sunmaktadır. Faydalanıcılarla etkileşimde olmaları, sahadan gözlemleri ile durum ve ihtiyaçlara yönelik adapte olabilmeleri; ürün sunanlar için ölçeklenebilir çözümlerinin olması ile SKA'lara yönelik pozitif katkı sağlamaktadırlar.

Sosyal girişimlerin bu hedeflerle uyumu değerlendirildiğinde, özellikle altı ana hedefe odaklandıkları görülmektedir: SKA 8 "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme", SKA 3 "Sağlıklı Yaşam ve Refah", SKA 10 "Eşitsizliklerin Azaltılması", SKA 11 "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar", SKA 12 "Sorumlu Tüketim ve Üretim" ve SKA 4 "Kapsayıcı ve Nitelikli Eğitim". Bu hedefler, sosyal girişimlerin faaliyet gösterdiği temel alanları yansıtmaktadır.²² Raporun 3. Bölümünde yer alan 'Toyi, Good4Trust, Hera Digital, Harcy, BlindLook' sosyal girişimlerinde girişimin yapısı & iş modeli, etki alanı ve katkı sağladıkları SKA'lar yer almaktadır.

²¹ [British Council. Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu 2019. Sf:28](#)

²² [Dünya Ekonomik Forumu & Bertelsmann Vakfı Sosyal Girişimciliğin Durumu: 2013-2023 Küresel Verilerin Gözden Geçirilmesi Analiz Raporu. Nisan 2024. Sf:12](#)

mana

Türkiye'den Özel Sektörün Kalkınma Hedeflerine Katkı Örneği

Mana: Sürdürülebilir Üretim ve İleri Dönüşüm Çalışmaları

Mana, tekstil üretimi yapan şirketlere yönelik sürdürülebilir konfeksiyon üretimi ve ileri dönüşüm hizmetleri sunan bir sosyal girişimdir. Çalıştığı markalardan bazıları arasında Atölye Ren, Giyi World, Ferah, BEO Atelier, BondWear, Malina Maven ve Think White bulunmaktadır. Tasarımların ve aracılık, üretim koordinasyon süreçlerinin tamamı Mana tarafından yapılmakta olup ve **üretimin tamamı Türkiye genelindeki kadın kooperatiflerinde yapılmakla birlikte, üretim fazlası atık/artık materyaller, markaların depolarındaki bitmiş ancak türlü nedenlerle satılamayan ürünlerin ileri dönüşümü veya sertifikalı materyaller kullanılmaktadır.** Ayrıca, kesim ve üretim artıkları olan materyallerden ileri dönüştürülmüş aksesuarlar üretmektedir.

SuCo, Pera Müzesi, Ayma Active ve Huner the Brand gibi markalarla ise ileri dönüşüm ürün geliştirme ve üretim süreçlerinde çalışmakta; bu markaların atıklarını toplayıp, ileri dönüşüm tasarımlar geliştirerek kadın kooperatifleri ile birlikte ürünleştirmektedir

Mana'nın işbirliği yaptığı kooperatiflerden bazıları:

- Sınırlı Sorumlu Rimmen Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi
- Sınırlı Sorumlu Bika Birleşmiş Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi
- Sınırlı Sorumlu Mersin Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi
- Sınırlı Sorumlu Ankara Zeytindalı Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi

Mana, sürdürülebilir üretim ve ileri dönüşüm çalışmalarıyla birçok Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine katkı sağlar; bunlar arasında SKA 5 "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği", SKA 8 "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme", SKA 12 "Sorumlu Tüketim ve Üretim", SKA 13 "İklim Eylemi" ve SKA 17 "Amaçlar için Ortaklıklar" yer almaktadır.

Mana - thisismana.com

Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Ekonomi Alanında Neler Oluyor?

Dünya'daki Durum

Dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke, sosyal ekonomi ile ilgili kavramları resmi olarak tanımlamıştır; bu ülkelerden bazıları arasında Brezilya, Bulgaristan, Fransa, Yunanistan, Meksika, Polonya, Portekiz, Slovenya ve İspanya bulunmaktadır. Araştırma kapsamında bulunan tüm ülkelerin sosyal ekonomi durumlarına dair bilgi formlarına buradan ulaşılabilir.²³ Ancak, sosyal ve dayanışma ekonomisinin global ölçekte ortak bir çatı altında tanınmaması, istatistiksel ölçümlerin yapılmasını zorlaştırmakta ve bu alanda bilgilerin anlaşılması ile yayımlanması arasındaki farklılıklar, uluslararası düzeyde karşılaştırılabilir verilerin geliştirilmesini engellemektedir.²⁴

²³ [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Verilerinden İçgörüler: Uluslararası Bir Perspektif](#)

²⁴ [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Verilerinden İçgörüler: Uluslararası Bir Perspektif. Sf:10](#)

Sosyal Ekonomiye ilişkin çerçeve yasalar, Sosyal ekonomi kuruluşlarına ilişkin özel yasalar Stratejiler ve Eylem Planları

OECD’de Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Ekosistemini Destekleyen Küresel Eylem dahilinde hazırlanan 2022 tarihli ‘Sosyal ekonomi ve dayanışma ekonomisi için yasal çerçeveler’ raporunda²⁵ Avrupa Birliği üyesi ve üye olmayan farklı ülkelerin ‘Sosyal Ekonomiye ilişkin çerçeve yasaları, Sosyal Ekonomi Kuruluşlarına ilişkin özel yasalar ve Stratejiler ve Eylem Planları incelenmiştir. Raporun sonunda Ek-1 altında bu tabloyu inceleyebilirsiniz.

Bu çalışmada görülen, ülkelerin çoğunlukla sosyal ekonomi kuruluşlarına ilişkin ‘kooperatif, vakıf, dernek yasası’ gibi tüzel kişiliklere yönelik daha eski tarihlere dayanan temel yasalar ve ‘sosyal girişimler yasası, kayıtlı sosyal girişimler yasası, sosyal ve dayanışma ekonomisi işletmeleri yasası, sosyal ekonomi ve sosyal girişimler yasası gibi daha yakın tarihli yeni düzenlemeler bulunmaktadır.

Listedeki 33 ülkeden ‘Fransa, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Romanya, Yunanistan, Meksika’da genelde Sosyal Ekonomi için özel çerçeve yasalar da bulunmaktadır.²⁶

Tahmini ve istatistiksel verilere göre, dünya çapında yaklaşık 10 milyon sosyal girişim bulunmakta ve bu girişimler küresel işletmelerin yaklaşık %3’ünü temsil etmektedir. Sosyal girişim sayısı bakımından öne çıkan ülkeler arasında Hindistan yaklaşık 2 milyon, Çin 1.75 milyon ve ABD 1.3 milyon sosyal girişim ile lider konumdadır.²⁷ Ayrıca, 81 ülkede yapılan araştırmalara göre, sosyal girişimler dünya genelinde yaklaşık 200 milyon iş yaratmakta ve ortalama olarak her sosyal girişim 18 kişi istihdam etmektedir.²⁸

Sosyal girişimlerin yıllık toplam cirosu 41 ülkede bilinmekte ve bu trendin yayılması durumunda küresel cirolarının yaklaşık 2 trilyon dolar olması beklenmektedir. Bu miktar, küresel GSYİH’nin yaklaşık %2’sine denk gelmekte ve giyim endüstrisinden büyük, reklam endüstrisinin neredeyse iki katı büyüklüğündedir. Sosyal girişimlerin %75’i yıllık gelirlerinin %75’i kadar dış

²⁵ [Sosyal ekonomi ve dayanışma ekonomisi için yasal çerçeveler. OECD, 2022. Sf:55](#)

²⁶ Hukuki statülerle ilgili ülkelerin farklı yaklaşımları mevcut, ayrı bir şirket yapısı, özel kanunlar ya da sınırlı yapılandırılmalar olabiliyor. Bu konu çok katmanlı ve teknik bilgileri kapsadığı için bu rapor kapsamında detaylandırılmamıştır.

²⁷ [Dünya Ekonomik Forumu & Bertelsmann Vakfı Sosyal Girişimciliğin Durumu: 2013-2023 Küresel Verilerin Gözden Geçirilmesi Analiz Raporu. Nisan 2024. Sf:8](#)

²⁸ [Dünya Ekonomik Forumu & Bertelsmann Vakfı Sosyal Girişimciliğin Durumu: 2013-2023 Küresel Verilerin Gözden Geçirilmesi Analiz Raporu. Nisan 2024. Sf:10](#)

finansman arayışında olup, küresel düzeyde toplam finansman ihtiyacı yaklaşık 1.125 trilyon dolar olarak tahmin edilmektedir.²⁹

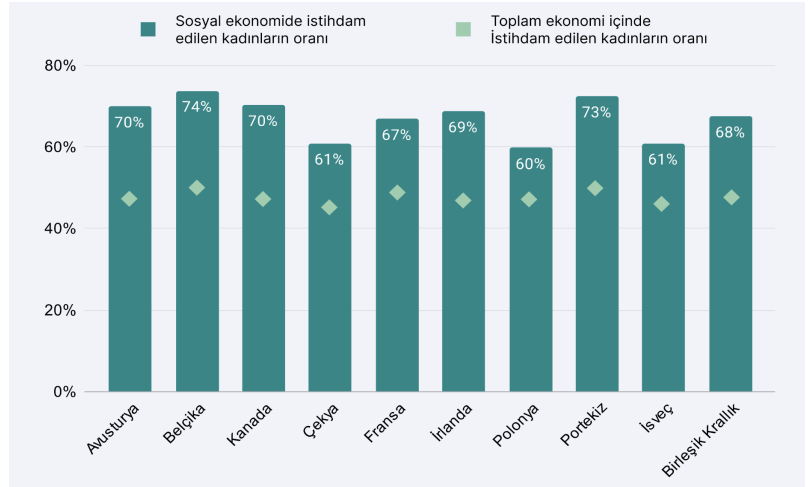
“Dünya tarihinde önemli bir dönüm noktasındayız. Son yüz yıldaki bilimsel ve ekonomik ilerlemeler, gezegenimize büyük zararlar verdi. Eşitsizlik artıyor ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşma çabaları aksıyor. Ancak, sosyal ve çevresel amaçları iş dünyasına entegre eden yenilikçi organizasyonlar ortaya çıktı. Yüz binlerce sosyal girişim, bu tür alternatiflerin var olduğunu kanıtlayarak, kapsayıcı ve sürdürülebilir çözümler sunmaktadır. Tüm bu gelişmelerle birlikte sosyal girişimcilik, zamanımızın en büyük hareketlerinden biri olarak dünyada öne çıkmaktadır.”

Dr. François Bonnici
Director, Schwab Foundation for Social Entrepreneurship
Head of Social Innovation, World Economic Forum

Kaynak: [Dünya Ekonomik Forumu Sosyal İnovasyon Lideri, Dr. François Bonnici, British Council. Sosyal Girişimlerin Küresel Durumu, Haziran 2022](#)

Ayrıca OECD verilerine göre yayınlanan istatistiki görsellere göre, sosyal ve dayanışma ekonomisinde kadınların liderliği ön plana çıkmaktadır ve geleneksel işletmelere kıyasla toplam istihdamdaki payları %10-20 oranında daha yüksektir.³⁰ Bu veriler, sosyal girişimciliğin ekonomik ve toplumsal etkisinin yanı sıra, sosyal girişimciliğin küresel ölçekteki artan yaygınlığını ve önemini vurgulamaktadır.

Tablo 1 - Kadınların Sosyal Ekonomi İstihdamındaki ve Toplam İstihdamdaki Payının Karşılaştırılması

Kaynak: [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Verilerinden İlgörüler: Uluslararası Bir Perspektif, Sf:19](#)

²⁹ [Dünya Ekonomik Forumu & Bertelsmann Vakfı Sosyal Girişimciliğin Durumu: 2013-2023 Küresel Verilerin Gözden Geçirilmesi Analiz Raporu, Nisan 2024, Sf:8,10](#)

³⁰ [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Verilerinden İlgörüler: Uluslararası Bir Perspektif, Sf:19](#)

Türkiye'deki Durum

Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimciliğin Türkiye'deki Tanımları' bölümlerinde belirtildiği üzere, Türkiye'de sosyal ekonomi henüz bütüncül bir yaklaşım olarak kabul görmemektedir. Sosyal ekonomi aktörleri; sosyal girişimler, kooperatifler, dernekler ve vakıflar arasında hem kesişen hem de ayrışan ekosistemler barındırmaktadır. Bu bağlamda, rapor sosyal girişimler için Türkiye'deki destek mekanizmalarını ve örnek vakaları detaylı bir şekilde ele almaktadır. Sosyal girişimler, kooperatif, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri veya şirket yapıları şeklinde tüzel kişiliklere sahip olabilir ve sosyal ekonominin gelişiminde kritik bir role sahiptirler.

Türkiye'de sosyal girişimcilik tarafında gözlemlenen en büyük ihtiyaçlardan birisi bu alandaki farkındalığın artırılması ve yasal çerçevenin netleştirilmesidir. European Social Enterprise Monitor (ESEM) tarafından 2022 yılında yapılan anket sonuçları, genel kamuoyunun sosyal girişimciliği yeterince anlamamasının ve destekleyici mali çerçeve eksikliğinin, Türkiye'deki sosyal girişimlerin gelişimini engelleyen en yaygın sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır.³¹

Sosyal girişimleri tanımlayan bir mevzuatın olmaması ve alana ilişkin yeterli verinin bulunmaması, sosyal girişimlerin sayısını ve etki alanını hesaplamayı zorlaştırmaktadır. Bu eksiklikler, ülkenin yüksek potansiyeline rağmen sosyal ekonomi alanında önemli bir engel teşkil etmektedir. 11. Kalkınma Planında "sosyal ekonomi" kavramına yer verilmese de, sosyal girişimcilik ile ilgili düzenlemeler yapılacağı, sosyal etkinin ölçülmesine yönelik kapasitenin artırılacağı ve iyi uygulamaların toplum katkıları oranında destek miktarlarının kademeli olarak artırılacağı belirtilmektedir.³²

2019 yılında yayınlanan British Council, Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu raporunda, sosyal girişimlerin sayısını belirlemek için deneysel ve kısıtlı yöntemlere dayanan bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma bu sayıyı hesaplamaya yönelik ilk girişimdir, sonuçlarına göre Türkiye'de işlevsel sosyal girişim tanımına uyan yaklaşık 9 bin kuruluş bulunmaktadır.³³

Bu alanda yapılan araştırma verilerine göre, Türkiye'deki sosyal girişimlerin çoğu büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır; özellikle İstanbul (%45), Ankara (%13,2) ve İzmir'de (%10,9) bulunmaktadır. Bununla birlikte, sosyal girişimler ülke geneline yayılmış olup, 23 farklı ilde faaliyet göstermektedir. Sosyal girişimlerin %62,02'si ulusal, %47,2'si yerel ve %24,81'i bölgesel düzeyde faaliyet göstermektedir.³⁴

³¹ [ESEM, Avrupa Sosyal Girişim Monitörü, Türkiye'ye Yönelik Anket Sonuçları 6.1](#)

³² [Üçüncü Sektör veya Sosyal Ekonomi Sektörü Geri Mi Döndü?, Sf:8](#)

³³ [British Council, Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu 2019, Sf:29](#)

³⁴ [British Council, Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu 2019, Sf:55](#)

“ Sosyal ekonominin yaygın olmaması sadece Türkiye’ye özgü değil. Aslında bu tanım kavram bugün kullanıldığı şekliyle yenice olsa da, kavramın işaret ettiği ekonomi anlayışı, toplumsal örgütlenme formları ve kavramın muhteva ettiği formel ve informal ortaklıklar, kuruluşlar dünyada olduğu gibi ülkemizde de çok eski. Sosyal ve dayanışma ekonomisi çerçevesinde faaliyet gösteren yapılar, işletmeler, örgütlenmelerin Türkiye’de azımsanmayacak bir geçmişi ve yaygınlığı bulunurken, sosyal ve dayanışma ekonomisine ilişkin tanım, yaklaşım, yasal çerçeve, akademik araştırma ve politikalar henüz istenen seviyede değildir. ”

Orkun Doğan

Özyeğin Üniversitesi Sürdürülebilirlik Platformu Sosyal ve Dayanışma Ekonomileri Uzmanı, Yerküre Yerel Çalışmalar Kooperatifi Araştırmacı Ortağı

Sosyal girişimlerin en yaygın olduğu sektörler ise sırasıyla eğitim, imalat ve tarımdır.³⁵ Türkiye’deki sosyal girişimlerin %32,56’sı uluslararası düzeyde faaliyet göstermektedir. Dünya çerçevesinden bakıldığında ise Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), sosyal girişimlerin uluslararası düzeyde en yüksek oranda faaliyet gösterdiği ülkelerdir; bu oran Türkiye’de %32,6 ve BAE’de %27,8’dir.³⁶ Bu rakamlar büyüme açısından yüksek bir potansiyele işaret etmektedir.

ESEM anketinde BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Küresel Amaçları kapsamında, Türkiye’deki sosyal girişimcilerin öncelikli olarak belli başlı SKA’lara odaklanmışlardır: SKA 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (%45.04), SKA 4: Nitelikli Eğitim (%41.74) ve SKA 10: Eşitsizliklerin Azaltılması (%40.08). Sadece sosyal girişimlerinin %4.5’i herhangi bir hedef belirlememiştir. SKA17: Amaçlar İçin Ortaklıklar (%42.56) ile tüm hedefleri kesiştirerek, bu alandaki yüksek potansiyelin göstergesidir.

Etki ölçümlemesi tarafında yapılan sınırlı araştırmalar dahilinde, 2015 yılında çalışılan KUSİF Sosyal Etki Ölçümlemesi Raporu Görüşülen 89 sivil toplum kuruluşunun (STK) sadece %21’inin proje ve faaliyetlerinin sosyal etki analizini, %25’inin ise kurumlarının sosyal etki analizini yapabildiğini tespit etmiştir. STK’ların %36’sı izleme ve değerlendirme çalışmasından daha derinlikli bir sosyal etki analizi yaptığını belirtmektedir. Ancak, etkilerini ölçüp buna zaman ve kaynak ayırdıklarını belirtenlerin oranı %28 civarındadır. Bu bulgular, sosyal etki ölçümlemesi konusunda farkındalığın ve yetkinliğin artırılması gerektiğini göstermektedir.³⁷

Ayrıca sosyal etki ölçümlemesi için farklı standartlar ve metodolojiler bulunmaktadır. Örneğin, SROI (Yatırımın Sosyal Getirisi) ve SDG Impact (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Etkisi) gibi farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu sebeple, her sosyal girişimin bulunduğu aşamaya uygun

³⁵ [ESEM. Avrupa Sosyal Girişim Monitörü. Türkiye’ye Yönelik Anket Sonuçları 1](#)

³⁶ [British Council. Sosyal Girişimlerin Küresel Durumu. Haziran 2022. Sf:23](#)

³⁷ [KUSİF. Sosyal Etki Ölçümlemesi Raporu. 2015](#)

ölçümleme yöntemlerinin seçilmesi ve farkındalığın buna yönelik oluşturulması noktası önemlidir. Ek olarak KUSIF 2013 yılından beri, sosyal etki alanında çalışmalar yapan uluslararası bir sosyal etki analiz kuruluşu olan SVI (Social Value International)'ın üyeliğini yapmaktadır ve yakın zamanda Türkiye ayağını kurmuştur.³⁸

Bu raporun 2. Bölümünde 'Türkiye'de Sosyal Girişimciliği ve Ekonomiyi Desteklemek İçin Neler Yapılıyor?' Başlığı altında ekosistem destek kurumları/yapıları, kamu tarafından sosyal ekonomi ve destekleyici faaliyetler, politika & stratejiler ve finansman & hibe programları anlatılmıştır. 4. Bölümde ise 'Sahadaki uzmanlardan neyin geliştirilebileceği, destekleyebileceği, değiştirilebileceği konusunda görüşler' yer almaktadır.

SEECO projesi kapsamında hazırlanan bir diğer yayın '[Türkiye'de Sosyal Girişimcilik için Etki Yatırımcılığının Önündeki Engeller ve Fırsatlar Hakkında Değerlendirme Raporu](#)' ve o rapora paralel hazırlanan '[SEECO - Etki Yatırımı & Sosyal Girişimcilik Ekosistem Haritası](#)' kaynakları konu hakkında detaylı bilgiler için incelenebilir.

Sosyal Ekonominin Tam Potansiyelini Açığa Çıkarmaya Yönelik Mevcut Engeller ve Fırsatlar

Günümüzde sosyal ekonominin potansiyeli hala gelişmekte ve keşfedilmekte olan bir alandır. Dünyada karşılaşılan zorluklar bağlama göre değişiklik gösterse de, genellikle benzer engellerle karşılaşmaktadır. Bunlar çoğunlukla sınırlı görünürlük, destekleyici yasal ve düzenleyici çerçevelerin eksikliği, süreçlerin standartlaştırılması ve doğrulanmasının yetersizliği gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

Özellikle birçok ülkede, sosyal ekonomiye yönelik yasal desteklerin yetersiz olması, bu alandaki kuruluşların mali destek ve vergi muafiyetleri gibi haklardan faydalanmasını güçleştirmektedir. Küçük ölçekli paydaşlar için etki odaklı finansman kaynaklarına erişim oldukça zorlayıcı bir süreçtir.

Bununla birlikte, kamu kurumlarının kaynaklarını ve özel sektör tarafından sağlanan finansman olanaklarını bir araya getiren yenilikçi karma finansman yapıları, bu alanda önemli çözümler sunmaktadır.

³⁸ [KUSIF Ortaklıklar ve Üyelikler](#)

Avrupa Yatırım Fonu'nun EaSI Garanti Aracı

EaSI Garanti Aracı, Avrupa Yatırım Fonu (EIF) tarafından yönetilir ve Avrupa Birliği adına Avrupa Komisyonu tarafından uygulanır. Bu araç, sosyal girişimcilik ve mikro finansman alanlarında destek sağlamak üzere tasarlanmış olup, finansal araçlara garanti ve karşı-garanti sağlayarak, mikro işletmeler ve sosyal girişimlere yönelik finansmanın artırılmasını hedefler. Özellikle finansal kaynaklara erişimi kısıtlı olan grupları destekleyerek, onların ekonomik faaliyetlerini genişletmelerine olanak tanır. EaSI, 2010 yılında başlatılan Avrupa İlerleme Mikro Finansman Tesisinin başarısını temel alarak, şimdiye kadar 55.000'den fazla mikro-borç alana yardımcı olmuş ve 520 milyon Euro'dan fazla finansman mobilize etmiştir.

Mesela 'Avrupa Yatırım Fonu'nun EaSI Garantisi' örneği, finansal kaynaklara erişimin nasıl güçlendirilebileceğini göstermekte ve bu konuda umut verici bir örnektir.³⁹

Hükümetler ve özel kuruluşlar, ekonomik değerlendirmelerin yanı sıra sosyal ve çevresel etkiyi de önceliklendiren kapsayıcı tedarik politikaları uygulayarak sosyal ekonominin tam potansiyelini ortaya çıkarmak için kritik bir rol oynayabilirler.

Kaynak: [Avrupa Yatırım Fonu, EaSi Garanti Aracı. 2019](#)

2. Bölüm: Türkiye'de Sosyal Girişimciliği ve Ekonomiye Desteklemek İçin Neler Yapılıyor?

Ekosistem Destek Kurumları/Yapıları

Farklı yapılarda faaliyet gösteren sosyal girişimlerin çeşitli ihtiyaçları bulunmaktadır. Her ne kadar destekler arasında kesişim alanları mevcut olsa da, bu destekler her zaman tüm sosyal girişimcileri kapsamamaktadır. Özellikle kamu desteklerinde, sosyal ekonomi için ortak bir çerçeve ve politika eksikliği, destek sistemlerinin birbirinden bağımsız ilerlemesine neden olmaktadır. Kooperatifler ve dernekler için ayrı programlar bulunmakta olup, benzer odaklara sahip bu yapılar arasında daha fazla birliktelik ve ortak sinerji yaratma fırsatları geliştirilebilir. Sistemlerin ortak bir noktada buluşması, olumlu etkilerin, öğrenimin ve deneyimlerin artmasına katkı sağlayabilir.

³⁹ [Dünya Ekonomik Forumu, Sosyal Ekonominin Kilidini Açmak: Kapsayıcı ve Dirençli Bir Topluma Doğru Raporu. Mayıs 2022. Sf:25,26](#)

Öne çıkan ekosistem destek kurumları arasında kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar, akademi, teknokent/teknopark, özel sektör ve ekosistem destek kurumları yer almaktadır.

- **Teknokent/Teknopark:** Yüksek teknolojiye dayalı girişimlerin gelişmesini destekleyen, üniversiteler ve sanayi işbirliğini teşvik eden alanlar.
- **Ekosistem Destek Kurumu:** Girişimcilik ekosisteminin gelişimini destekleyen, yenilikçi yapıları ile ihtiyaca yönelik farklı kaynaklar sağlayan ve iş birliklerini teşvik eden kuruluşlar.
- **Kamu:** Devletin sağladığı yasal düzenlemeler, teşvikler ve finansal destekler ile girişimciliği ve inovasyonu destekleyen kamu kurumları.

Bu kurumlar, sadece finansman sağlamakla kalmayıp, eğitim, mentorluk, etkinlikler, komünite oluşturma, kapasite geliştirme ve savunuculuk gibi farklı birbirini destekleyen roller üstlenmektedirler. Örneğin, Impact Hub ve imece gibi yapıların tek rolü kuluçka ve hızlandırıcı olmakla sınırlı değildir ve bu tür yapılar özgün ve yenilikçi modelleri ile 'ekosistem destek kurumları' kategorisinde değerlendirilmektedir. 'Ekosistem Destek Kurumları' başlığı altında detaylı olarak incelenecektir. Detaylı ekosistem paydaşları ile ilgili bilgilere SEECO projesi kapsamında hazırlanan '[SEECO - Etki Yatırımı & Sosyal Girişimcilik Ekosistem Haritası](#)' çalışmasından ulaşılabilir.

Kuluçka

Kuluçkalar, girişimcilere iş fikirlerini geliştirmeleri ve işlerini kurmaları için başlangıç desteği ve kaynak sağlayan yapılardır. Kuluçkalar, kamu, özel sektör, vakıflar veya sivil toplum tarafından da kurgulanabilir. Sosyal ekonomi aktörleri için düzenli devam eden kuluçka kaynakları sınırlıdır. Bu alanda sunulan programların bazıları tek seferlik, bazıları ise devamlı olabilir. Bu alanda önemli bir örnek olarak öne çıkan kuluçkalardan biri, dünyada 60'tan fazla ülkede, 100'den fazla noktada faaliyet gösteren ve aynı zamanda global bir hareketin parçası olan Impact Hub'dır.⁴⁰ Toplumsal ve çevresel fayda odaklı çalışan değişim öncülerini bir araya getirerek, çalışma alanı, etkinlikler, eğitimler ve özel sektör ile kamu işbirliği ile gerçekleştirilen farklı programlarla ekosistemin gelişimine destek olur.

Hızlandırıcı

Hızlandırıcılar, belirli bir aşamaya gelmiş girişim ve projelerin hızlı bir şekilde büyümesine ve pazara girmesine yardımcı olan, mentorluk ve yatırım desteği sunan programlardır. Türkiye'de sadece sosyal girişimlere odaklanan bir hızlandırıcı bulunmamaktadır. Ancak, daha ölçeklenebilir iş ve gelir modeli olan ve etki girişimi olarak adlandırılabilen bazı sosyal girişimler, girişimcilik ekosisteminde sürdürülebilirlik odaklı programlara dahil olmaktadır. Bununla birlikte, sosyal ekonomi alanında bu tür programlara dahil olabilen sosyal girişimler

⁴⁰ [Impact Hub](#)

oldukça kısıtlıdır. Bu alanda öne çıkan örneklerden biri, Sabancı Holding bünyesinde faaliyet gösteren Sabancı Arf'tır. Sabancı Arf, 20 haftalık bir süreçte sağladığı bütçe ile girişimcilerin ürün veya hizmet geliştirme denemelerinde başarılı olmalarına, ürün veya hizmet prototipini oluşturmalarına ve ilk müşteri bağlantılarını yapmalarına destek olmaktadır.⁴¹ Ayrıca, Avrupa Birliği FRIT II Mali Yardım Fonu desteği ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Dünya Bankası koordinasyonu ile yürütülen SEECO Projesi kapsamında, proje süresince Türkiye'nin farklı illerinde hibe desteği ve eğitim fırsatları sunan hızlandırıcı programları da mevcuttur.⁴²

Akademi

Girişimcilik ve inovasyon konularında eğitim ve araştırma faaliyetleri yürüterek bilgi ve beceri kazandıran eğitim kurumları, sosyal ekonomi araştırmaları, projeleri ve aktiviteleri ile de önemli katkılar sağlamaktadır. Üniversiteler bünyesinde farklı yapılarla sosyal ekonomi alanında çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin, Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF)⁴³, araştırma, eğitim ve işbirliği yoluyla sosyal inovasyonu teşvik etmek için sosyal etki odaklı bir araştırma ve uygulama merkezi olarak kurulmuştur. TED Üniversitesi'nde İstasyon TEDÜ⁴⁴, sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik ekosistemini geliştirmek için çalışan ve sosyal fayda odaklı aktörleri bir araya getiren çok işlevli bir ortak üretim alanı olarak hizmet vermektedir. Bilgi Üniversitesi bünyesindeki Bilgi Sosyal Kuluçka Merkezi⁴⁵, sosyal girişimciler için kuluçka ve kapasite geliştirme destekleri sunmaktadır. Ayrıca, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal İnovasyon Merkezi⁴⁶, sosyal inovasyon alanında disiplinlerarası araştırma, uygulama ve politika geliştirme çalışmaları için ortak bir platform oluşturarak ekosistemi desteklemektedir.

Özel Sektör

Özel sektörün sosyal ekonomi ile etkileşim alternatifleri ve potansiyeli oldukça yüksektir. Sosyal ekonomi aktörleri için programları desteklemeleri, kendi programlarını yürütmeleri, onlarla ortak çalışma süreçleri planlamaları ve sosyal girişimlerden veya kooperatiflerden tedarik yapmaları gibi çeşitli etkileşim yöntemleri bulunmaktadır.

Bu alanda öne çıkan örnekler arasında, Zorlu Holding'in ATÖLYE ve S360 ortaklığında bir sosyal inovasyon platformu olarak kurduğu **imece**⁴⁷ yer almaktadır. imece, gerçekleştirdiği programlar ve etkinlikler aracılığıyla ekosistemin bir parçası olan kurumlar, bireyler ve şirketler için ortak bir diyalog zemini oluşturur. Kale Grubu İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri

⁴¹ [Sabancı Holding Bünyesinde, Sabancı Arf](#)

⁴² [SEECO, Sosyal Girişimcilik, Güçlendirme ve Uyum Projesi Hibe Programı Duyurusu](#)

⁴³ [Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu \(KUSIF\)](#)

⁴⁴ [Ted Üniversitesi, İstasyon Tedü](#)

⁴⁵ [Bilgi Üniversitesi, Bilgi Sosyal Kuluçka Merkezi](#)

⁴⁶ [Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal İnovasyon Merkezi](#)

⁴⁷ [imece, Hakkımızda](#)

programı⁴⁸ ile ve Anadolu Efes Impact Hub **Social Impact Award**⁴⁹ işbirliği ile girişimcilere kaynak ve kapasite geliştirme destekleri sağlar. Ayrıca, Abdi İbrahim'in Sağlıkta Sosyal İnovasyon Programı: Doz⁵⁰, Impact Hub işbirliği ile sağlık sektöründe yenilikçi çözümler geliştiren erken ve ileri aşamadaki etki odaklı girişimcileri destekleyen bir sağlık programı yürütmektedir.

Farklı paydaşların etkileşerek, etki alanı oluşturmaya örnek olarak **Hatay Sörf Merkezi**⁵¹, Samandağ ve Defne ilçelerinde yaşayan 16 yaş altındaki gençlere ücretsiz sörf eğitimi sunan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. 2024 yazında, bölgede yaşayan 13-16 yaş aralığındaki 1.000 genç temel ücretsiz sörf eğitimi alacak ve 3 aşamalı bir eğitim programına katılacaktır. Bu gençler arasından seçilen 20 kişi ise sporcu ya da eğitmen olarak nitelikli bir sörf profesyoneline dönüşmek üzere desteklenecektir. Merkezin paydaşları arasında Buradayız Hatay, Antakya Su Sporları Kulübü ve STGM - Sivil Toplum Geliştirme Merkezi bulunurken, Mellow Turkey, Hayata Destek Derneği ve Yeni Arayışlar Girişimi Derneği program ortakları arasında yer almaktadır. Merkez, 11 özel şirket ve 3 sivil toplum kuruluşunun sponsorluğunda ücretsiz olarak, sürekli faaliyet göstermektedir.

Ekosistem Destek Kurumu

Ekosistemin sürdürülebilirliği, başarısı ve devamlılığı için kritik rol oynayan ve sadece kuluçka veya hızlandırıcı olmayan, kendi özgün modellerini geliştiren yapılar bulunmaktadır. Bu yapılar, ekosistemde tek bir rolden öte, yenilikçi yaklaşımları ile eğitim, programlar, hibe destekleri, iş birlikleri, etkinlikler ve savunuculuk faaliyetleri gibi farklı destekler sunarak ekosistemin gelişmesine katkıda bulunurlar. Örnek olarak Impact Hub İstanbul, Impact Hub Ankara, Ashoka, imece, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ve Sivil Alan gibi kuruluşlar bu alanda öne çıkmaktadır.

Impact Hub İstanbul⁵² ve Impact Hub Ankara⁵³, girişimcilik ekosistemine yönelik çeşitli iş birliği programları, etkinlikler ve kapasite geliştirme destekleri sunarken, Ashoka⁵⁴ ise hızlandırıcı programlar yürütmek yerine fellow seçerek sosyal girişimcilere destek sağlar. 93'ten fazla ülkede aktif olan Ashoka, her yıl sistem dönüşümü yaklaşımına sahip sosyal girişimcileri seçerek Ashoka Fellow'u ilan etmektedir. Ashoka Türkiye Fellowship Programı ile seçilen sosyal girişimcilere finansal, pro bono ve topluluk destekleri sunarak etkilerini büyütmelelerini

⁴⁸ [İbrahim Bodur. Sosyal Girişimcilik Programı](#)

⁴⁹ [Anadolu Efes Impact Hub Social Impact Award](#)

⁵⁰ [Abdi İbrahim'in Sağlıkta Sosyal İnovasyon Programı: Doz](#)

⁵¹ [Hatay Sörf Merkezi](#)

⁵² [Impact Hub. İstanbul](#)

⁵³ [Impact Hub. Ankara](#)

⁵⁴ [Ashoka. Türkiye](#)

sağlamaktadır. Ek olarak, kar amacı gütmeyen oluşum kuralı nedeniyle dernekler, kooperatifler, vakıflar ve iktisadi işletmelerle çalışır.

imece⁵⁵ ise, toplumsal problemlere “Fark et, Katıl, Çözüm Üret” adımları ile yaklaşarak farklı program destekleri ile ekosistemi destekler. Ayrıca, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)⁵⁶, kapasite güçlendirme çalışmalarıyla öne çıkar. STGM, eğitim, hukuki destek, sivil ağ ve işbirliklerinin güçlendirilmesine kadar değişen ihtiyaçlara yönelik çeşitli destekler sunar. Sivil Alan⁵⁷ ise, sivil toplumdaki tüm paydaşlar için bir iletişim ve haberleşme platformu olarak hizmet verir. Amacı, sivil alandaki gelişmeleri hızlı ve güncel bir şekilde ilgililere ileten kullanıcı dostu bir online platform olmaktır. Bu yapılar özgün ve farklı modelleriyle ekosistemin önemli destek kurumları arasında yer almaktadır.

Kamu

Kamu, sosyal ekonomi ekosistemini desteklemek için çeşitli rol ve aksiyonlar alabilir. Bu roller ve aksiyonlar genel bir çerçevede değerlendirildiğinde, sosyal ekonominin yasal düzenlemelerde yer alması, teşvik ve desteklerin sosyal ekonomi aktörleri ve ihtiyaçlarına yönelik düzenlenmesi, ekosistem destek kurumları ve yatırımcılar için destek mekanizmalarının oluşturulması ve sosyal ekonomi aktörleri için finansal veya finansal olmayan destek mekanizmalarının yaratılması gibi çeşitli alanları kapsar. Bir sonraki başlıkta Türkiye’de kamunun öne çıkan destekleri detaylı olarak incelenmiştir. Kamu’nun bu rollerini yerine getirerek sosyal ekonomiyi desteklemesi, ekosistemin sürdürülebilirliği ve gelişimi için büyük önem taşımaktadır.

Kamu Tarafından Sosyal Ekonomi ve Destekleyici Faaliyetler

Sosyal ekonomi, henüz Türkiye’de yeni gelişmekte olan bir alandır. Sosyal ekonomide yer alan paydaşlar – sosyal girişimler, kooperatifler, dernekler, vakıflar vb. – kesişim noktaları olan fakat ayrı ekosistem ve gruplara aittir. Kamu tarafında da, bu yapıların bağlı oldukları bakanlık ve birimler farklı olduğundan ülkemizde sosyal ekonomi odağında yetkili tek bir birim / bakanlık bulunmamaktadır.

Aşağıda bu yapılar ve bağlı oldukları bakanlıklar belirtilmiştir:

- **Kooperatifler:** Ticaret Bakanlığı’na bağlı, Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
- **Dernekler:** İçişleri Bakanlığı’na bağlı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- **Vakıflar:** Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı, Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- **Şirketler:** Ticaret Bakanlığı’na bağlı.

⁵⁵ [imece](#)

⁵⁶ [Sivil Toplum Geliştirme Merkezi \(STGM\)](#)

⁵⁷ [Sivil Alan](#)

Sosyal ekonomi paydaşlarına çeşitli destekler sunan ve bu konuda aktif çalışan yapılardan biri de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'dür.

Sosyal ekonomi alanındaki destekler, yapıdaki bu ayrımlara paralel olarak farklı kurumlar tarafından sahiplenilmekte ve ilerletilmektedir. Bu destekler, farklı ihtiyaçlara yönelik ve çeşitli kapsamlar içermektedir.

Öne çıkan bazı güncel örnekler aşağıdaki gibidir.

- **Sosyal Girişimcilik, Güçlendirme ve Uyum Projesi (SEECO):** Avrupa Birliği FRIT II Mali Yardım Fonu kapsamında 39,5 milyon Euro bütçe ile finanse edilmekte olup, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ile Dünya Bankası koordinasyonu ile yürütülmektedir. Proje, Türkiye’de misafir ve ev sahibi topluluklardan kadınlar ve gençlerin geçim kaynaklarını iyileştirmeyi ve onların ekonomik hayata katılımını desteklemeyi hedeflemektedir. Sosyal girişimcilik projelerine mikro hibeler, mentorluk ve koçluk gibi destekler sağlayarak kadınların, gençlerin ve engellilerin ekonomik faaliyetlerde yer almasını teşvik eden proje, sosyal girişimcilik merkezleri ve hızlandırma merkezleri kurarak sosyal uyum faaliyetlerini desteklemektedir. Ayrıca, yerel kurum ve kuruluşların sosyal girişimcilik alanında kapasitelerini güçlendirmeye yönelik çalışmalar da yürütülmektedir.⁵⁸
- **Türkiye’de Sivil Toplumun Sosyal Girişimcilik Yoluyla Geliştirilmesi Projesi:** Avrupa Birliği tarafından Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA) kapsamında yürütülmesi öngörülen ve IPA III 2022 programlama yılına ait Aksiyon Dokümanında yer alan yaklaşık 6 milyon Avro bütçeli “Türkiye’de Sivil Toplumun Sosyal Girişimcilik Yoluyla Geliştirilmesi Projesi”nin yararlanıcısı AB Başkanlığı; eş yararlanıcılar ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığıdır. Proje üç bileşenden oluşmakla birlikte ilk bileşen kapsamında STK’ların sosyal girişimcilik konusundaki bilgi ve becerilerinin yükseltilmesi, aynı alanda faaliyet gösteren sosyal girişimler arasında iş birliklerinin teşvik edilmesi ve sosyal girişimcilik konusunda kamuoyu farkındalığının artırılması; ikinci bileşen kapsamında Türkiye’de sosyal girişimciliğe ilişkin kurumsal, idari ve düzenleyici çerçevenin güçlendirilmesi; üçüncü bileşen kapsamında ise STK’ların ve devlet dışı aktörlerin sosyal girişimcilik konusunda kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
- **Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP):** Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen bu program, yerel dinamikleri harekete geçirerek yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunları gidermeyi ve toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Sosyal içermeyi, sosyal girişimciliği ve

⁵⁸ [Sosyal Girişimcilik, Güçlendirme ve Uyum Projesi \(SEECO\)](#)

yenilikçiliği desteklemeyi hedefleyen program, 2024 yılı teması olarak "Kadın Girişimciliği/Kadın İstihdamını" belirlemiş ve bu temaya uygun proje fikirlerini önceliklendirecektir. Program kapsamında desteklenecek projelerin asgari bütçesi bir milyon TL olup, kurumun kâr amacı güdüp gütmemesine göre değişkenlik gösterir ve kâr amacı gütmeyenler daha yüksek oranda desteklenir. Projelerin uygulama süresi en fazla 18 aydır.

- **Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) - Anadoludakiler Programı:** Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından finanse edilen, farklı kalkınma ajansları tarafından yürütülecek olan bu program, yerel üreticilerin desteklenmesi, geleneksel kültürün yaşatılması ve yerel potansiyellerin keşfedilmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede; tarımsal bereketin, mutfak kültürünün, zanaatkarlık becerilerinin hikayelerle görünür kılınarak girişimciler ve kooperatifler için yenilikçi girişim fırsatlarının ortaya çıkarılması ve yerel ile bölgesel kalkınmanın desteklenmesi amaçlanmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, birlikler, kooperatifler, sivil toplum kuruluşları, organize sanayi bölgeleri, sanayi siteleri, serbest bölge işleticileri, teknoloji transfer ofisi şirketleri ile teknoloji geliştirme bölgesi, endüstri bölgesi ve iş geliştirme merkezi gibi kuruluşların yönetici şirketleri ile kâr amacı gütmeyen veya belirli ölçüde kamu yararı gözetilen şirketlere açıktır. Proje bütçesi asgari 1 milyon TL'dir.⁵⁹
- **Ankara Kalkınma Ajansı - Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Odağında Sosyal Ekonomi Mali Destek Programı (2022):** 2022 yılında Ankara Kalkınma Ajansı tarafından başlatılan bu program, toplam 10 milyon TL bütçe ile sosyal yenilik bakış açısıyla değişim odaklı, sosyal faydayı arttıran ve daha sürdürülebilir bir dünya yaratmayı hedefleyen çözümler üretmeyi amaçlamaktadır. Sosyal girişimler, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, meslek liseleri ve mahalli idareler bu program tarafından desteklenmiştir.⁶⁰
- **Ankara Kalkınma Ajansı - Etki Yatırımına Yönelik Bölgesel Girişim Sermayesi Mali Destek Programı (2022):** 2022 yılında başlatılan bu program, girişim sermayesi fonları ile Ankara ve 2023 yılında deprem nedeniyle olağanüstü hal ilan edilen illerde yüksek katma değer üreten, teknoloji odaklı, pozitif sosyal ve çevresel etki yaratabilecek girişimlere ve KOBİ'lere yatırım yapılmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu program, girişimlerin finansmana erişimini artırarak etki odaklı girişimcilik ve yenilikçilik ekosistemini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.⁶¹
- **İSTKA Bölgesel Girişim Sermayesi Destek Programı:** İstanbul'daki teknoloji ve yenilik tabanlı şirketler ve girişimlerin finansmana kolay erişim sağlamaları amacıyla oluşturulan bu program, toplam 400 milyon liralık kaynağı seçilen fonlar üzerinden

⁵⁹ [Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı \(SOGEP\) - Anadoludakiler Programı](#)

⁶⁰ [Ankara Kalkınma Ajansı - Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Odağında Sosyal Ekonomi Mali Destek Programı \(2022\)](#)

⁶¹ [Ankara Kalkınma Ajansı - Etki Yatırımına Yönelik Bölgesel Girişim Sermayesi Mali Destek Programı \(2022\)](#)

girişimlere aktarılacaktır. Bölgesel Girişim Sermayesi Fonunun yatırım yapacağı alanlarda öncelik, yüksek katma değer taşıyan projelere verilecektir. Hızlı büyüme, ihracat yapma ve yüksek istihdam oluşturma potansiyeli taşıyan girişimler desteklenmektedir.⁶²

- **KOSGEB ve TÜBİTAK Destek Programları:** KOSGEB ve TÜBİTAK düzenli olarak teknoloji odaklı ve kar amacı güden girişimler için destek programları sunmaktadır ancak, bu programlar direkt olarak sosyal girişimler ve sosyal ekonomi oyuncularına yönelik değildir. Bununla birlikte sağladığı katkılar ile sürdürülebilir kalkınma amaçlarını destekler.
 - **KOSGEB:** Dünya Bankası desteği ile gerçekleştirilen Türkiye Yeşil Sanayi Projesi kapsamında KOBİ'lerin yeşil dönüşüm faaliyetlerine yönelik geri ödemeli destekler sunmaktadır.⁶³
 - **TÜBİTAK:** UNIDO işbirliği ile yürütülen Küresel Temiz Teknolojiler Girişimcilik Programı'nın (GCIP) 2. Fazı kapsamında enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, atık zenginleştirme, su verimliliği, çevre dostu yapılar, ulaşım ve ileri malzeme ve kimyasallar kategorilerinde hızlandırıcı faaliyetler, kapasite geliştirme ve hibe desteği sağlamaktadır.⁶⁴
- **KOOP-DES Programı:** Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen KOOP-DES Programı, kooperatiflerin üretim ve istihdama katkı sağlayacak yatırım projelerini desteklemek, faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliği artırmak, teknoloji ve yeni üretim tekniklerinden yararlanmalarına katkıda bulunmak amacıyla başlatılmıştır. 2024 yılı için kooperatiflerin makine-ekipman ve demirbaş alımlarını karşılamak üzere 35 milyon lira kaynak kullanılmıştır. Hibe desteklerde öncelik, ortaklarının çoğunluğunu kadın, genç ve engellilerin oluşturduğu kooperatiflere verilmiştir. Yenilikçilik alanında faaliyet gösteren kooperatifler de öncelikli olarak desteklenmiştir.⁶⁵
- **Derneklere Proje Desteği 2024:** İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü derneklere proje desteği sunmaktadır. 2024 yılı için desteklenecek proje konuları arasında sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılması, kamu-STK işbirliği, insan hakları ve demokrasi, şehit yakınları ve gazilerin desteklenmesi, uyuşturucu ve madde bağımlılığı ile mücadele, göç ve uyum, gönüllülük, sosyal girişimcilik, afet ve trafik bilinci, kadın hakları, aile değerlerinin korunması, toplumsal dayanışma ve kalkınma, istihdamın artırılması, engelliler ve sosyal risk altındaki grupların desteklenmesi, eğitim, kültür, sağlık, spor, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, hayvan hakları ile çevre ve doğal yaşamın korunması yer almaktadır.⁶⁶

⁶² [ISTKA Bölgesel Girişim Sermayesi Destek Programı](#)

⁶³ [KOSGEB Ve Dünya Bankası Türkiye Yeşil Sanayi Projesi](#)

⁶⁴ [TÜBİTAK UNIDO Küresel Temiz Teknolojiler Girişimcilik Programı \(GCIP\)](#)

⁶⁵ [Ticaret Bakanlığı, KOOP-DES Programı](#)

⁶⁶ [İçişleri Bakanlığı, Derneklere Proje Desteği 2024](#)

Politikalar ve Stratejiler

Türkiye’de sosyal ekonomi yeni, sosyal girişimcilik de hala gelişmekte olan ve farkındalığın artırılmasına ihtiyaç duyulan alanlardır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 12. Kalkınma Planında⁶⁷ (2024-2028) sosyal ekonomi, sosyal girişimcilik, dernek kavramları direkt kullanılmamaktadır. Bu alana yönelik ilgili kısımlarda kooperatif, sivil toplum ve girişimcilik ile ilgili maddeler vardır.

Aşağıda kalkınma planında bulunan, sosyal ekonomi ile ilişkilendirilebilecek ve farkındalık oluşturabilecek bazı maddeler derlenmiştir, ayrıca sivil toplum ve kooperatiflere yönelik başka ek maddeler de vardır.

2024 - 2028 Kalkınma Planında Sosyal Ekonomi İle İlişkilendirilebilecek Maddeler

- 236. Covid-19 küresel salgınının yanı sıra yaşanan afetler ve ekonomik dalgalanmalar toplumsal dayanıklılığı artırmada güçlü, planlı, koordineli ve sistemli sivil toplumun önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Sivil toplum sektöründe toplam çalışan sayısı 40 bine ulaşmış, toplam gelir ise 40 milyar TL’yi aşmıştır. Plan döneminde güçlü bir sivil toplum oluşturmaya yönelik aktif vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi, gönüllülüğün yaygınlaştırılması, karar alma süreçlerine STK’ların etkin katılımının sağlanması, sivil toplum-kamu-özel sektör işbirliğinin artırılması ve sosyal diyalog ortamının geliştirilmesi ile STK’ların kurumsal, beşeri, finansal ve dijital kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler öne çıkmıştır. STK’ların dinamik ve esnek yapıları ile ulusal ve yerel düzeydeki ihtiyaç ve sorunlara cevap verebilme potansiyelinden daha fazla yararlanılması demokratik katılımın güçlenmesi, kamusal hizmetlerde verimlilik ve kalitenin yükseltilmesi açısından önemini korumaktadır.
- 380.8. Ekonomik faydanın yanı sıra sosyal ve çevresel fayda oluşturmaya yönelik sosyal etki tahvilleri ve mavi bonolar gibi “etki yatırımı” araçları geliştirilecek ve kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
- 549.4. Ar-Ge, yenilik ve girişimcilik faaliyetlerine yönelik alternatif finansman mekanizmalarının oluşturulması sağlanacaktır.
- 562.1. Yatırım bankacılığı, kurumsal ve bireysel girişim sermayesi, kitle fonlaması, etki yatırımcılığı, melek yatırımcılık gibi alternatif ve yenilikçi finansman imkânları güçlendirilecek ve kullanımları yaygınlaştırılacaktır.
- 563.1. Esnaf ve sanatkârlar odaları birlikleri bünyesinde, esnaf ve sanatkârlara ihracat süreçleri, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik ile devlet yardımları hakkında eğitim, danışmanlık ve bilgi desteği sağlanacaktır.
- 563.4. Kooperatiflere yönelik finansal destek araçları geliştirilecek, kooperatiflerin makine ve ekipman alımı, nitelikli personel istihdamı ve demirbaş alımları desteklenecektir.
- 563.5. Başta tarım satış kooperatifleri, kadın kooperatifleri ile sosyal nitelikli kooperatifler olmak üzere öncelikli sektörlerde faaliyette bulunan kooperatiflere destek sağlanacaktır.

⁶⁷ [Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. 12. Kalkınma Planı \(2024-2028\)](#)

- 938.1. STK'lara yönelik stratejik plan hazırlama, proje hazırlama ve fon bulma gibi alanlar başta olmak üzere kapasite geliştirme eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.
- 938.6. STK'ların kurumsal ve mali sürdürülebilirliklerine katkı sağlayacak idari ve mali alanlarda düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
- 939.3. STK'ların faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal etkilerinin ölçülmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Ek olarak, Türkiye'de stratejik olarak sosyal ekonomiyi destekleme potansiyeli olan, etki ve girişimcilik ekosistemini güçlendirmeye yönelik kamu ve özel sektör girişimleri sonucunda etki fonu olarak nitelendirilebilecek yapılar ortaya çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda ⁶⁸ girişim sermayesi fonlarının güçlendirilmesi, teknoloji tabanlı girişimlere kaynak sağlanması ve bölgesel girişim fonlarının kurulması gibi tedbirler belirtilmiştir. Bu kapsamda [Türkiye Kalkınma Fonu](#), [Bölgesel Kalkınma Fonu](#) ve [Teknoloji ve İnovasyon Fonu](#) gibi fonlar oluşturulmuştur. Bu fonlar, sürdürülebilir büyümede önemli rol oynayan sektörleri desteklemekte ve etki odaklı fonlama yöntemleriyle ön plana çıkmaktadır. Fonların fonuna iyi bir uygulama örneği olarak, İstanbul Kalkınma Ajansı'nın ardından Ankara Kalkınma Ajansı da benzer çalışmalar yapmaktadır. Fonların fonu, fonlara yatırım yaparak girişimcilere destek sağlar.⁶⁹

“Kalkınma ajansları, sosyal ekonomiyi sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenlerinden biri olarak görmektedir. Sosyal ekonomi, toplumsal faydayı ve ekonomik sürdürülebilirliği bir araya getiren iş modelleri ile öne çıkar ve kalkınma ajansları, bu modellerin yerelin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına yanıt verme kapasitesini desteklemektedir. İyileşme yolunun dayanışma içinde çalışmaktan geçtiği bilinciyle hareket eden ajanslar bölge ekonomisini canlandırmak, toplumsal dayanışmayı artırmak ve dezavantajlı grupların ekonomik katılımını sağlamak amacıyla sosyal girişimlerin kurulmasına ve güçlendirilmesine yönelik çeşitli fon ve destek programları sunmaktadırlar. Ayrıca, sosyal ekonomi aktörlerinin finansman kaynaklarına erişimini artırmak, kurumsal kapasitelerini geliştirmek ve daha geniş bir pazara açılmalarını sağlamak için eğitim, danışmanlık ve iş birliği fırsatları oluşturarak bölgesel kalkınmayı hızlandırmaya çalışırlar.”

Ahmet Şimşek
T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Kalkınma Ajansları Genel Müdürü

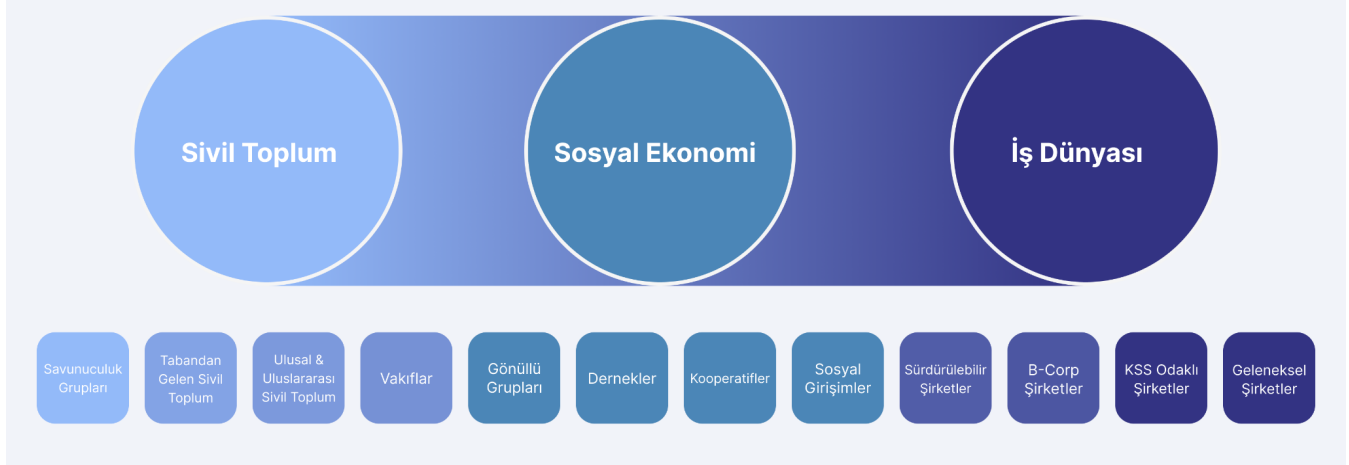
⁶⁸ [Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı](#)

⁶⁹ [UNDP Etki Yatırımcılığı: Temel Kavramları, Genel Görünümü, Ska İlişkisi, Uygulama Araçları, Ölçümü ve Yönetimi Rehberi, Eylül 2022, Sf:43](#)

Finansman ve Hibe Programları

Türkiye'de dünyada da olduğu gibi sosyal ekonomi paydaşları, tüzel kişilikleri, sundukları çözümler, ürün ve hizmetler ile odaklandıkları alanlarda çeşitlilik gösterdiği gibi finansman ihtiyaçları açısından da tek tip değildir. Bu yapılar, hem etki hem de kar odaklı olabilecekleri gibi, sadece dernek ya da vakıf olarak da var olabilmektedirler. Farklı iş ve gelir modellerine göre ihtiyaç duydukları finansman tutarı ve yapısı da değişiklik göstermektedir.

Şekil 1 - Hayırseverlik ve iş dünyası arasındaki spektrumda yer alan Sosyal Ekonomi aktörleri

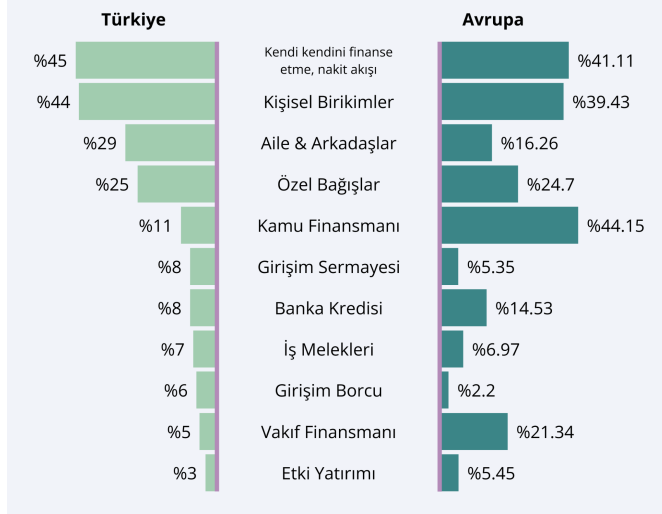

Kaynak: [Dünya Ekonomik Forumu, Sosyal Ekonominin Kilidini Açmak: Kapsayıcı ve Dirençli Bir Topluma Doğru Raporu, Mayıs 2022. Sf:11](#)

Türkiye'de sosyal ekonomi oyuncuları için bulunan kaynaklar aşağıdaki gibidir:

- **Kamu destekleri:** Devletin sağladığı finansal yardımlar ve teşvikler.
- **Hibe:** Belirli projeler veya amaçlar için geri ödemesiz olarak verilen fonlar.
- **Melek yatırım:** Erken aşamadaki girişimlere bireysel yatırımcılar tarafından sağlanan sermaye.
- **Girişim sermayesi:** Yüksek büyüme potansiyeli olan şirketlere yatırım yapan profesyonel yatırım fonları.
- **Banka kredileri:** Her ne kadar teoride banka kredileri mevcut olsa, banka kredisi kullanımı sosyal girişimler için ticari risk, değişken nakit akışı, düzensiz gelir modeli, ve teminat yetersizliği gibi sebeplerden dolayı çok büyük ölçüde mümkün olmamaktadır.
- **Bağış:** Dernek ve vakıflar için bireysel ve kurumsal bağışçılar bulunmaktadır.

Tablo 2 - Avrupa Sosyal Girişim Monitörü 22 - Son 12 ay içinde ne tür finansman talep ettiniz soru yanıtları

Kaynak: [ESEM Türkiye Country Report](#)

Ülkemizde girişimcilerin tercih ettiği finansman seçeneklerine bakıldığında girişim sermayesi (VC), melek yatırımcılar ve borçlanma ön plana çıkmaktadır. Girişim sermayesi ve melek yatırımcılar girişimlerden hisse alarak, başka bir yatırımcı onların hisselerini aldığı anda veya girişimi başka bir şirket satın aldığı anda veya girişim halka arz olduğunda yatırımlarının dönüşünü alabiliyorlar. Ancak bu gibi yatırımdan çıkış yapıları (“exitler” çoğu sosyal girişim ya da sosyal ekonomi paydaşı için uygun veya tercih edilen bir seçenek değildir. Bu gibi yapısal sebeplerden dolayı

ancak büyüme odaklı teknoloji girişimi olarak sosyal fayda yaratan girişimler melek yatırımlarına veya girişim sermayesine erişebilmektedirler.

Ekosistem araştırmalarında, sosyal ekonomi paydaşları için daha yaygın olan finansal desteklerin hibe, bağış ve proje bazlı fonlama olarak ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, araştırma verileri, Türkiye’de sosyal girişimler için finansman olanaklarının sınırlı olduğunu ve bu alanda daha fazla gelişime ve desteğe ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı tarafından yayınlanan, Türkiye Sosyal Girişimcilik Ekosistemi Durum Analizi⁷⁰ araştırmalarına göre, online anket sonuçları sosyal girişimlerin ciddi finansman sorunları yaşadığını göstermektedir. Katılımcıların %87’si sosyal girişimlerin finansmana erişemediğini, %76’sı ise başvurabilecekleri finansman kaynakları hakkında bilgiye ulaşamadıklarını ifade etmektedir. Ayrıca, katılımcıların %61’i, sosyal girişimlerin finansal gelişimlerini destekleyen kuruluşların mevcut olmadığını düşünmektedir.

Ek olarak, Avrupa’daki sosyal girişimlerle karşılaştırıldığında, Türkiye’deki sosyal girişimlerin kamu sektörü hibelerinden faydalanma oranının %20 daha düşük olduğu görülmekte, bu da Türkiye’de daha iyi kamu mali destek programlarına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.⁷¹

⁷⁰ [Türkiye Sosyal Girişimcilik Durum Analizi Raporu, Sf:24](#)

⁷¹ [ESEM Türkiye Country Report](#)

Türkiye’de gözlemlenen durum, girişimcilerin başlangıç aşamasında finansman ihtiyaçlarını genellikle aile ve arkadaşlarından sağladıklarıdır. ESEM Avrupa Sosyal Girişim Monitörü 2022 sonuçlarına göre, sosyal girişimlerin talep ettiği finansman türleri arasında en yüksek oranlar şu şekildedir: kendi kendini finanse etme (%45.04), kişisel birikimler (%44.63) ve aile ve arkadaşlardan sağlanan finansman (%28.93)."

Finansa erişimdeki bu zorlukları aşma noktasında, en etkili olabilecek çözüm önerilerinden biri etki yatırımdır. Türkiye’de sosyal girişimcilik ve etki alanı ile ilgili çalışmalar yapan hızlandırıcı, kuluçka, ekosistem destek kurumları, kamu kurumları vb. gibi yapılar yer alır. Detaylı ekosistem paydaşları ile ilgili bilgilere [‘SEECO - Etki Yatırımı & Sosyal Girişimcilik Ekosistem Haritası’](#) çalışmasından ulaşılabilir.

Etki yatırımı nedir?

Küresel Etki Yatırım Ağı (GIIN - Global Impact Investing Network) tanımına göre etki yatırımları "finansal getirinin yanı sıra ölçülebilir sosyal ve çevresel etki yaratma niyetiyle şirketlere, kuruluşlara ve fonlara yapılan yatırımlardır."⁷² Bu tanım, etki yatırımının temel unsurlarının altını çizmektedir: sosyal ve çevresel sorunları ele alma niyeti, finansal getiri beklentisi ve bu yatırımların etkisini ölçme taahhüdü.

Etki yatırımı, önceliği finansal getiri olan geleneksel yatırımcılardan, yalnızca sosyal veya çevresel sonuçlara odaklanan hayırsever bağışçılara ve kamu kuruluşlarına kadar uzanan bir farklı yatırımcı yelpazesi boyunca faaliyet göstermektedir.

Geleneksel girişim sermayesi ya da borç finansmanı dışında etki yatırımında alternatif yatırım modelleri bulunmaktadır. Farklı yatırımcı beklentilerine ve işletmelerin veya projelerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bu modeller çeşitli borç, öz sermaye veya bunların kombinasyonlarını kullanır.

Etki yatırımı, farklı yatırım modelleri ile sadece hisse ya da borç olmayan alternatif çözümler sunmaktadır. Bu yenilikçi yapılar [‘Türkiye’de Sosyal Girişimcilik için Etki Yatırımcılığının Önündeki Engeller ve Fırsatlar Hakkında Değerlendirme Raporu’](#)nda incelenmiştir.

⁷² [Etki yatırımı hakkında bilmeniz gerekenler. GIIN, 2023](#)

Kamu Destekleri

Kamunun farklı açılardan finansman destekleri sunmaktadır. Bunların bazıları girişim fonlarına dahil olmak, bununla birlikte girişim, kooperatif, dernek ya da projelere hibe sağlamaktır. Yukarıdaki 'Kamu Tarafından Sosyal Ekonomi ve Destekleyici Faaliyetler' bölümünde öne çıkan örnekler paylaşılmıştır.

Hibe

Türkiye'de sosyal girişimcilere, kooperatif, dernek ve vakıflara yönelik farklı hibe kaynakları mevcuttur. Bunlardan bazıları kamu desteğiyle sağlanan hibeler, özel sektörün sunduğu özel hibe programları ve aynı zamanda yurt dışı kaynaklı farklı alternatiflerdir.

Bu alanda gözlemlenen farklı yapılarıdaki kooperatif, dernek, sosyal girişimciler için farklı programlarda, farklı ihtiyaçlara yönelik (personel gideri, makine alımı, proje desteği vb. gibi) alternatif hibe çeşitleri olduğudur.

Sosyal girişimciliğe yönelik ekosistemde ön plana çıkan, para ödülü de olan programlardan bazıları İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı Ödülleri⁷³, Anadolu Efes işbirliği ile Social Impact Award⁷⁴ ve Foodback yürütücülüğünde Gıda ve Tarımda Değişim Yaratıcı Kadın Girişimci Programı EWA'dır⁷⁵. İbrahim Bodur Ödüllerinde, 250.000TL para ödülüne ek olarak; kazanan girişim, Kale Grubu ve Impact Hub İstanbul tarafından ekibe özel iş geliştirme ve yatırıma hazırlık desteğini alma hakkı kazanır. Impact Hub ödüllerine tohum öncesi finansal destek ile birlikte mentörlük ve ağılara erişim desteği de verilir. EWA programı dahilinde program 1. ve 2. lerine 10.000€, 5.000€ ödül ve mentörlük, eğitim, kaynaklara erişim desteği verilir.

Ayrıca, AB fonları, sosyal ekonomi aktörleri için önemli bir finansman kaynağı. ESEM araştırma verilerine göre⁷⁶, Türkiye'deki sosyal girişimlerin en sık başvurduğu AB fonu %10.33 oranı ile Erasmus+ programıdır. Bunu %4.55 ile Horizon 2020 ve %2.89 ile EASI takip etmektedir. Türkiye'de sosyal girişimcilere yönelik EU hibe süreçlerinin güncel olarak aktaran sivil toplum alanından öne çıkan iki kurum vardır. Bunlar Sivil Düşün⁷⁷ ve Sivil Alan⁷⁸ platformlarıdır.

⁷³ [İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri](#)

⁷⁴ [Anadolu Efes işbirliği ile Social Impact Award](#)

⁷⁵ [Foodback Gıda ve Tarımda Değişim Yaratıcı Kadın Girişimci Programı](#)

⁷⁶ [ESEM Türkiye Country Report](#)

⁷⁷ [Sivil Düşün, Avrupa Birliği Programı](#)

⁷⁸ [Sivil Alan, Sivil Toplum Haberleşme Platformu](#)

Sivil toplumun vakıflar tarafından desteklenmesinde ön plana çıkan paydaşlar olarak, Sabancı Vakfı Fark Yaratanlar⁷⁹, Girişimcilik Vakfı Fellow Programı⁸⁰ ve farklı program destekleri, Türkiye Mozaik Vakfı⁸¹, Sivil Toplum İçin Destek Vakfı⁸², Sivil Toplum Geliştirme Merkezi⁸³, Türkiye Bilişim Vakfı, Türkiye Girişimcilik Vakfı ve Maxis Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi AŞ (İş Bankası) işbirliğiyle⁸⁴ yeni nesil etki yatırım fonu “Founder One” örnekler arasındadır.

Melek Yatırımı

Sosyal girişimler için uygun olan bu yatırım modelinde, melek yatırımcıları erken aşama şirketlere bireysel veya ağ olarak sermaye finansmanı sağlarlar. Ülkemizde önce çıkan melek yatırım ağları arasında [Galata Business Angels](#), [BÜMED Business Angels](#), [LABX](#), [Keiretsu Forum](#), [Şirket Ortağı](#), [İstanbul Startup Angels](#), [BIC Angel Investments](#), [Angel Effect](#), [TRAngels](#) gibi melek yatırım ağları bulunmaktadır. Bu ağlar dışında da sayısı gün geçtikçe artan bireysel melek yatırımcılar vardır. Özellikle uygulama ve ölçeklendirme aşamalarında önemlidir. Galata Business Angels sosyal girişimcilik ekosisteminden Fazla Gıda ve Otsimo’yu, Şirket Ortağı Engelsiz çeviri gibi sosyal girişimleri desteklemiştir.

Girişim Sermayesi

Türkiye’de, kendi beyanlarına göre etki yatırım fonu olan güncel yedi yapı bulunmaktadır: [Arya Women](#), Etki GSYF, [Founder One](#), [İda Capital](#), [İzmir Kemeraltı Real Estate](#), Teknokent Carbon 06 ve [Vestel Geleceğe Etki Fonu](#). Bu fonlar, hem finansal getiri hem de etki çıktısı odaklı olarak yatırım yapmaktadır. Ayrıca, iklim teknolojileri, enerji, sağlık, materyal teknolojileri gibi alanlarda yatırım yapan fonlar da mevcuttur. Ancak, bu fonların etki odaklı yatırım ve değerlendirme süreçlerinde ne kadar aktif oldukları bilinmemektedir.

Etki yatırımcılığının artması amacı ile 28 Nisan 2021 tarihinde [Türkiye’de Etki Yatırımı Danışma Kurulu](#) (EYDK) kurulmuştur. 2022 yılı Nisan ayı itibarıyla, uluslararası etki yatırımcılığı (Global Steering Group, yeni adı ile [GSG Impact](#)) ağının bir parçası olmuştur. Etki yatırımcılığının Türkiye’de ana akımlaştırılmasında ve etki yatırımcılığı ekosisteminin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde EYDK’nın kuruluşunu da öneren UNDP Etki Yatırımcılığı⁸⁵ raporunun önemli bir yeri vardır.

⁷⁹ [Sabancı Vakfı. Fark Yaratanlar](#)

⁸⁰ [Girişimcilik Vakfı Fellow Programı](#)

⁸¹ [Türkiye Mozaik Vakfı Destekleri](#)

⁸² [Sivil Toplum Destek Vakfı Fonları](#)

⁸³ [Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Destekleri](#)

⁸⁴ [Türkiye Bilişim Vakfı. Türkiye Girişimcilik Vakfı ve Maxis Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi AŞ işbirliği ile Founder One](#)

⁸⁵ [UNDP Etki Yatırımcılığı, Eylül 2022](#)

Tablo 3 - Bölümden Öne Çıkan Kurumlar

Melek Yatırımcılar	Galata Business Angels , BÜMED Business Angels , LABX , Keiretsu Forum , Şirket Ortağım , İstanbul Startup Angels , BIC Angel Investments , Angel Effect , TRAngels
Etki Yatırımcıları	Arya Women , Etki GSYF , Founder One , İda Capital , İzmir Kemeraltı Real Estate , ODTÜ Teknokent Carbon 06 , Vestel Geleceğe Etki Fonu
Kuluçkalar, Hızlandırıcılar, Programları	Foodback - EWA , Girişimcilik Vakfı Fellow Programı , İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı Ödülleri , Sabancı Arf , Sabancı Vakfı Fark Yaratıcılar , Sağlıkta Sosyal İnovasyon Programı: Doz , SEECO , Social Impact Award
Ekosistem Destek Kurumu	Impact Hub İstanbul , Impact Hub Ankara , Ashoka , imece , Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) , Sivil Alan , Sivil Düşün
Akademi	Koç Üniversitesi - Sosyal Etki Forumu (KUSIF) , TED Üniversitesi - İstasyon TEDÜ , Bilgi Üniversitesi - Bilgi Sosyal Kuluçka Merkezi , Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi - Sosyal İnovasyon Merkezi

3. Bölüm: Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Örnekleri (Toyi, Good4Trust, Hera Digital, Harcy, BlindLook)

Türkiye'de sosyal ve ekonomik dönüşümü teşvik eden yenilikçi yaklaşımlar giderek artmakta ve ve toplumsal etki potansiyelleri ile öne çıkan sosyal girişimler ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde bu tür girişimlerden bir örnekleme incelenmektedir.

Bu girişimlerin bazıları sivil toplum kuruluşları ile ortak amaçları güden kendileri ile ilişkili şirket yapılanmaları olarak faaliyet gösterirken, bazıları ise bağımsız olarak sadece şirket modeli ile faaliyet göstermektedir. Sosyal girişimlerin kimisi kar amacı güderken kimisi kar amacı gütmeyen yapıdadır. Türkiye'de sosyal girişimlerin ve sosyal ekonominin yasal olarak henüz net bir çerçeve ile tanımlanmamış olması bu farklı oluşumlara ve arayışlara sebep vermektedir.

Bu girişimlerin ortak paydaları ise Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına, yerel sürdürülebilir ekonomik gelişmeye katkıları ve sosyal etki potansiyelleridir. Türkiye'den ele

alınan her bir girişim kendi alanında yenilikçi yaklaşımı ve farklı iş modeliyle faaliyet gösterdiği sektörlerde dönüşüm alanlarının öncü temsilcileri olarak yer almaktadır.

Hera Digital, toplum sağlığı ve azınlıkların yaşam şartlarını teknoloji aracılığıyla iyileştirmesiyle; Blindlook, kapsayıcılık ve erişilebilirlik üzerine yenilikçi yaklaşımlarıyla; Harcy, özgün ve ekolojik yapı malzemeleri üretimiyle sürdürülebilir topluma katkılarıyla öne çıkmaktadır. Good4Trust, adil ticaret ve üretim ekonomisini teşvik eden farklı modeliyle; Toyi ise eğitim, çocuk hakları ve sürdürülebilir oyuncak sektöründe sunduğu yaratıcı çözümlerle dikkat çekmektedir.

1. Toyi

[Toyi](#), çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini desteklemek amacıyla oyun deneyimleri tasarlayan bir sosyal girişimdir. Çocukların etraflarındaki her şeyi eşsiz oyuncaklara dönüştürmelerini sağlayan doğa dostu, yaratıcı oyun kitleri tasarlar.

Bununla birlikte akademi, özel sektör, sivil toplum, kamu iş birlikleri ile çocuk haklarını desteklemek adına savunuculuk faaliyetleri yürütür.

Tablo 4 - Toyi Hakkında		
Girişim Yapısı & İş Modeli	Etki Alanı ⁸⁶	Başarı Hikayeleri
Toyi 2018 yılında kurulmuş, ticari ünvanı Toyi Oyun ve Tasarım A.Ş. olan bir sosyal girişimdir. Oyun paydaşları arasında: Sektör Partnerleri: Safari LTD, Bigjigs Toys, Bornelund Inc, Barnes & Noble, Sivil Toplum İşbirliği Partnerleri: Sirkhane Her Yerde Sanat Derneği, Tarlabası Toplum Merkezi, Sulukule Gönüllüleri Derneği, Hayata Destek	2024 sonu itibarıyla Toyi 23'den fazla ülkede toplam 500.000 çocuğa ulaştı. Toyi ABD, Avustralya, Avusturya, Belçika, Birleşik Arap Emirlikleri, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Karayipler, Katar, Meksika, Polonya, Romanya, Rusya, Singapur, Şili, ve Tayvan'da yeni ebeveyn, öğretmen ve çocuklara ulaşıyor. Üretim ayağında yaptığı çalışmalar sayesinde oyuncak parçalarını artık geri dönüştürülmüş plastiklerden üretiyor ve 24 ton plastiği döngüsel bir şekilde kullanarak tekrar ekonomiye	- Toyi "Ürün" kategorisinde iF DESIGN AWARD 2021'i kazandı.⁸⁹ - Sabancı Vakfı ve Sabancı Üniversitesi'nin desteğiyle hayata geçirilen Eğitimde İyi Örnekler Konferansı'nın 2021 yılı tema destekçisi oldu. - Nesquik işbirliği ile Çevre Mültecileri projesi kapsamında İstanbul, İzmir ve Ankara'daki 10 okulda yaklaşık 1000 öğrencinin oyun yoluyla ileri dönüşüm becerilerini geliştirmelerine katkıda bulundu.⁹⁰ - Toyi Mojo Nation'ın Rising Star Ödülü'ne layık görüldü.

⁸⁶ [Toyi. 2021 Yılı Nasıl Geçti?](#)

⁸⁹ [iF Design Award. Toyi](#)

⁹⁰ [Nestle Toyi İş Birliği. Çevre Mültecileri](#)

Vakfı, Genç Hayat Vakfı, Öğretmen Ağı, Çabaçam, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği vardır.	kazandı. Toyi bu sayede 9NN6.200 kg CO2 emisyonunu engelledi. Sorumlu iletişim prensibi doğrultusunda taahhüt edilen Toyi bağışları şeffaf veri akışı tablosundan⁸⁷ takip edilebiliyor. 68 oyun savunucusu paydaşı katılımı ile oyun savunucuları mesele haritaları çalışmasını gerçekleştirdi⁸⁸. Toyi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından, SKA 4 (Nitelikli Eğitim), SKA 12 (Sorumlu Üretim ve Tüketim), SKA 17 (Amaçlar İçin Ortaklıklar) hedeflerine katkı sağlamaktadır.	- Dünyaca ünlü gazete Independent “En İyi Oyuncak Markaları” arasında Toyi’ye yer verdi.⁹¹ - Bağımsız Oyuncak Ödülleri 2020, Oyun Yaratıcı Ödülleri 2020, Ebeveynlerin Seçimi Altın Ödülü. - “İngiltere Bağımsız Oyuncak Ödülleri 2020 ve 2022’de kazandı.”
---	--	---

2. Good4Trust

[Good4Trust](#), 2014 yılında kurulan çevrimiçi bir sistem. Etik temelli, ekolojik ve sosyal açıdan adil bir üretim ekonomisi yaratmak üzere yola çıkmış bir sosyal girişimdir. Good4Trust sistemi üreticileri ve tüketicileri bir araya getirerek bir ekosistem kurar. Sistem, ekolojik ve sosyal açıdan adil üretim yapmaya çalışan üreticileri alıcılarla buluşturarak, kendi aralarında işletmeler arası döngüsel bir ekonomi kurmaya, tedarik ağlarını da dönüştürmeye yönelik bir çarşı bölümü sunar.

Good4Trust’ın kurmaya çalıştığı ekonomiyi anlatmak, desteklemek, ve yaygınlaştırmak üzere Türetim Ekonomisi Derneği kurulmuştur. Good4Trust’ın öncelikli amacı Türkiye’de sonra bütün dünyada türetim ekonomisinin hayata geçmesini sağlamaktır.⁹² Türetim ekonomisi, tüketim, kar maksimizasyonu ve büyüme odaklı sistemler yerine ekolojik ve sosyal açıdan adil üretim ve hizmetleri öne çıkaran, iyilik ve güvene dayalı, ekolojik ve sosyal etkileri en aza indiren işletmeler arası döngüsel bir ekonomik sistemdir.⁹³

Good4Trust, ekolojik ve sosyal açıdan adil üreticilerle iş yapmayı tercih eden bireysel ve kurumsal türetici desteği ile yeni bir ekonomik sistem oluşturulabileceğine inanır.⁹⁴

⁸⁷ [Toyi Bağışlar Veri Akışı](#)

⁸⁸ [Toyi Oyun Savunucuları Mesele Haritaları](#)

⁹¹ [Independent, En İyi Oyuncak Markaları](#)

⁹² [Sosyal Ekonomi. Good4Trust. Türetim Ekonomisini Hayata Geçiren Bir Laboratuvar](#)

⁹³ [İzmir Kalkınma Ajansı. Kalkınma Sözlüğü](#)

⁹⁴ [Good4Trust. Hakkımızda](#)

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Tablo 5 - Good4Trust Hakkında

Girişim Yapısı & İş Modeli	Etki Alanı	Başarı Hikayeleri ⁸⁵
Good4Trust.org kar amacı gütmeyen bir sosyal girişimdir, tüzel kişiliği şirkettir. Good4Trust.org markası Türkiye'de İyilik İletişim ve Yazılım Ticaret Ltd olarak kayıtlıdır. Hisselerin tamamı yatırım hissesidir ve bu nedenle şirket senedi gereği kar dağıtılmamaktadır. Bir artı gelir elde edilirse Good4Trust.org'a geri yatırılır.⁹⁶ Türetim Ekonomisi Derneği sosyal girişimciler, sivil toplum uzmanları, araştırmacılar, bilim insanları, ekoloji ve insan hakları aktivistleri, finansal teknolojiler ve sürdürülebilirlik yatırımcıları tarafından Aralık 2015'te, ekolojik ve sosyal açıdan adil iş modellerine yönelik araştırmalar yapmak; iyi uygulamaları güçlendirerek yaygınlaştırmak ve toplumu türetim ekonomisinin doğanın korunması ile sürdürülebilir bir toplum inşası üzerindeki olumlu etkileri hakkında bilgilendirmek amacıyla kurulmuştur.⁹⁷ Good4Trust 2024 - Üretici Sayısı: 801 - Türetici Topluluğu Sayısı: 25.915 Kişi	2023 yılı boyunca iyilik paylaşımlarının %45'ini alışveriş aracılığıyla "doğaya ve topluma duyarlı bir üreticiyi destekleyen" paylaşımlar, %55'ini ise tüketicilerin içlerinden gelen iyilik paylaşımları oluşturdu. Bu ikinci grup paylaşımların arasında, iklim kampanyacılığı eğitimi başlatan, ihtiyaç sahibi öğrencilere maddi destek olan, kullanılmayan giysilerini dönüştüren, toplulukta yer alma mutluluğunu paylaşan, mahallesindeki yeni doğmuş köpekleri kurtaran, Sürdürülebilir Kentler Festivaline katılan tüketicilerin paylaşımları yer aldı.⁹⁸ 17 Küresel hedeften, SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKA10 (Eşitsizlikleri Azaltma), SKA 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) başta olmak üzere ekonominin etki ettiği bütün alanlarında katkı sağlamaktadır.	- 2023 yılında 25.108 türetici sayısında ulaşarak, 289 açık dükkan ile 1.219.563 TL adil alışveriş yapılmış, 51 destekçiye ulaşılmıştır. - IKEA Sosyal Girişimcilik DELA Globalizer Systems Change Accelerator'a seçilen 12 girişimden biridir. - Uluslararası çalışmalar kapsamında, Kadir Has Üniversitesi işbirliği ile 1. Uluslararası Türetim Ekonomisi Konferansı organize edilmiştir. - Yerelde türetim ekonomisini hayata geçiren İzmit Çarşısı 3. Yıldır aktif ve toplam 108 dayanışma buluşması gerçekleştirdi. - WWF-Türkiye ve Garanti BBVA işbirliği ile Orman Yangınlarına Dirençli Üretim Modelleri Projesi kapsamında yeni bir proje çarşısı açıldı. - İyzico işbirliği ile 'Kadın Girişimci Destek Programı' proje kapsamında 5. dönemi hayata geçti. - Türetim Ekonomisi Derneği kapsamında, yapılan iklim savunuculuğu çalışmalarında bugüne kadar 132 kampanyaya destek olundu, sadece 2023 yılında 72 kampanya başlatıldı. 2023'te toplam 639.570 imza toplandı. Sosyal medya hesaplarının toplam erişimi 26 milyon 300 bin'e ulaştı.

⁹⁵ [Good4Trust 2023 Faaliyet Raporu](#)

⁹⁶ [Good4Trust, İş Modeli](#)

⁹⁷ [Türetim Ekonomisi Derneği](#)

⁹⁸ [Good4Trust 2023 Faaliyet Raporu](#)

3.Hera Digital

[HERA](#) mültecileri önleyici sağlık hizmetlerine dijital olarak bağlayan bir teknoloji sivil toplum kurumudur, ücretsiz indirilebilir uygulaması ile bir dijital sağlık platformudur. Hamile kadınların sağlık hizmetlerine ulaşımını kolaylaştırarak ve 2 yaş altı çocuklar için aşıların arttırılmasını sağlayarak toplum sağlığının iyileştirilmesini hedefler.

HERA'nın misyonu, mülteci nüfusların dünya çapında mevcut sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştıran bir mobil platform olmaktır. Günümüzde Türkiye dünyanın en büyük mülteci nüfusunu barındırmaktadır. Ülkede geçici koruma altında 3,6 milyondan fazla Suriyeli ve uluslararası koruma altında 330.000'den fazla mülteci ve sığınmacı bulunmaktadır. Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin sadece %13-25'i tamamen aşılanmış durumdadır ve çocuklar arasında aşıyla önlenabilir hastalıkların yaygınlığı artmaktadır.⁹⁹

HERA bu coğrafyadan doğmuş bir girişim olarak ilk etapta Türkiye'deki Suriyeli mülteciler arasında doğum öncesi bakım ve çocukluk aşılanma oranlarını artırmaya odaklanmıştır. Amacı dünya çapında tüm mültecilere sağlık hizmetleri sunmaktır.

Tablo 6 - Hera Digital Hakkında	
Girişim Yapısı & İş Modeli	Etki Alanı
Hera Digital kar amacı gütmeyen 501 C statülü bir sivil toplum kuruluşu ve tüzel kişilik adıyla HERA Inc. (Health Recording App) bir sosyal girişimdir. Gelir modeli fonlar ve bağışlar üzerine kuruludur. Ana hizmetlerini Hera Dijital Sağlık Mobil uygulaması üzerinden sağlar. Afet dönemlerinde toplumun ihtiyaçlarına yönelik, ek çözümler geliştirir. Cözüm Ortakları: UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu), USAID (Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı, Fondation de France (Fransa Vakfı), Twilio, STDV (Sivil Toplum Destekleme Vakfı), Grand Challenge Canada, Google, Adana Büyükşehir Belediyesi, Adana Seyhan Belediyesi, Adana Valiliği, Konuşmamız Gerek Derneği, Sağlık Hakkı Derneği, Dünya Evimiz Derneği, Hatay Valiliği, TAPV (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı), Türkiye	HERA Uygulaması, 2023 yılında 10.000 kullanıcı tarafından indirildi, bunların 4500'ü aktif kullanıcıdır. Ayrıca, web sitesini aylık 6.500 ziyaretçi ziyaret etmektedir.¹⁰⁰ HERA, aşı randevuları hakkında 1,000'den fazla kişiyi bilgilendirdi, yakındaki sağlık merkezlerini 940'tan fazla kullanıcı için görüntüledi ve acil servisleri aramak için 130 kez kullanıldı.¹⁰¹ HERA'nın yaklaşımı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) 1 (Yoksulluğu Sonlandırma), 3 (İyi Sağlık ve İyi

⁹⁹ [Hera Digital. Hakkımıza. Vizyon & Misyon](#)

¹⁰⁰ [Hera Digital. Etki Alanı](#)

¹⁰¹ [MIT Solve Lab. Hera Digital. Çözücü Odak Noktası](#)

Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, mültecilerle ilgili veri sağlama ve HERA'nın misyonunu ulusal ve bölgesel gereksinimlere uyarlama konusunda yardımcı olan kurumdur.

HERA ve Türkiye'deki uygulama ortağı MEDAK, Türkiye'de acil müdahale ekibi olarak faaliyet göstererek, saha çalışmalarını ve veri toplamayı kolaylaştırmaktadır.

Hera Dijital Uygulama:

Randevu takibi, yakındaki sağlık merkezlerini bulma, cinsel ve üreme sağlığı bilgileri, acil çağrılar, gebelik takibi, yapay zeka destekli WhatsApp danışma hattı, ilk yardım eğitimi ve çeviri gibi hizmetler sunmaktadır. Türkçe, Arapça, Dari, Peştuca ve İngilizce olarak kullanılabilir.

Whatsapp Chatbot:

2023 Şubat depremleri sonrasında, sağlık hizmeti tesislerinin konumlarını kolayca haritaya eklemeye yarayan, yapay zeka destekli açık kaynak kodlu bir chatbot uygulamasıdır.

Afet Sağlık Haritası

Kamu sağlık merkezlerinin durumunu doğrudan yerinde doğrulayan, her 10 dakikada bir güncellenen canlı bir haritalama çalışması. Ek olarak farklı dillerde hizmet veren, gerçek zamanlı bir doktor-hasta sesli çeviri aracı.

AMTI - Yapay Zeka Destek Hattı

WhatsApp üzerinden kolay erişim sağlayarak, günün her saati, her yerden hızlı ve doğru bilgi sunar. Sağlıkla ilgili sorulara anında yanıt verir ve ihtiyaca göre kişiselleştirilmiş önerilerde bulunur. Destek sağladığı konular arasında anne sağlığı, çocuk aşıları, cinsel ve üreme sağlığı, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bulunmaktadır ve bu konuda bilgi ve destek sağlar.

Olma) ve SKA 10 (Eşitsizlikleri Azaltma) ile doğrudan ilişkilidir.

Bu yöntem, sadece proje yaşam döngüsünde sürdürülebilir temsil ve dahil olma sağlamanın mümkün bir yolu olmanın ötesinde, SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme) ve SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) ile doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Başarı Hikayeleri

- HITLAB Kadın Sağlığı Teknolojisi, 3. Sıra¹⁰²
- RHWG, Amerikan Beyrut Hastanesi'nden Tohum Hibe Ödülü
- EIB SIT, İzleyici Tercih Ödülü¹⁰³
- Grand Challenges Canada Hibe Programı¹⁰⁴
- MIT SOLVE 2023 Kazananı
- UNFPA Equalizer Fund & Organon 4HERPower 2024 Challenge 1. Sıra
- MIT Açık Kaynak Kod Lisansı

4. Harcy

[Harcy](#), pet şişe ve tekstil atıklarından yeni nesil yapı malzemeleri üreten bir Ar-Ge firmasıdır. Ürünleri, binaların dış duvarları, ara bölmeleri ve çatıları için sürdürülebilir ve geri dönüştürülmüş malzemelerden alternatif ürünler sunarak döngüsel ekonomiye katkıda bulunur.¹⁰⁵

¹⁰² [Hera Digital, Ödüller, HITLAB Kadın Sağlığı Teknolojisi, 3. Sıra](#)

¹⁰³ [Hera Digital, Ödüller, EIB SIT, İzleyici Tercih Ödülü](#)

¹⁰⁴ [Hera Digital, Ödüller, Grand Challenges Kanada Hibe Programı](#)

¹⁰⁵ [Harcy, Hakkımızda](#)

Harcy, henüz bir yıllık bir sosyal girişim olarak faaliyet göstermektedir ve etki alanıyla ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak geliştirdiği çözümler, sosyal ekonomi ve girişimcilik ekosisteminde yüksek dönüşüm potansiyeli sunmaktadır.

Tablo 7 - Harcy Hakkında

Girişim Yapısı & İş Modeli	Etki Alanı	Başarı Hikayeleri
Mayıs 2022’de, sosyal girişim olarak kurulmuştur. Harcy Yapı Malzemeleri ve İnşaat Sanayi Ticaret Anonim Şirketi tüzel kişiliği ile şirket kuruluşu Ocak 2023’te gerçekleşmiştir.	1.49 ton kurtarılan atık miktarı. 1.77 ton kurtarılan karbon miktarı. İlk geliştirdiği ürün, bina ısı yalıtım malzemesi olan Harcy Polyester Yünü: Metrekarede 2 kg tekstil atığını ekonomiye geri kazandırır. Harcy Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından, SKA 9 (Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı), SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar), SKA 12 (Sorumlu Üretim ve Tüketim) hedeflerine katkı sağlamaktadır.	- 2024 yılında Kuveyt Türk Portföy Liderliğinde 350 bin \$ yatırım aldı. ¹⁰⁶ - 2024 İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri Erken Aşama Ödülü. ¹⁰⁷ - 2022’de İtü Çekirdek Big Bang Top 20’ye seçilmiştir. ¹⁰⁸ - 2024 İTÜ TechXStyle “Scale-Up” kategorisinde birincilik ödülü. ¹⁰⁹ - Hello Tomorrow 2024 Global Challenge Türkiye’de ilk 8, Dünyada ilk 750 girişim arasında yer alarak “Deep Tech Pioneer” seçilmiştir. ¹¹⁰

5. BlindLook

[BlindLook](#), 2019 yılında teknolojiyi kullanarak görme engellilerin karşılaştığı engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir sosyal girişim olarak kuruldu. 285 milyon görme engelli bireyin bağımsız bir şekilde hayata katılmasını hedefleyen BlindLook, dünyayı herkes için erişilebilir hale getirmek için bireyler ve kurumlarla çalışmalarını sürdürmektedir.

Yapay zeka ve ses teknolojilerini birleştirerek markaların ürünlerini ve hizmetlerini görme engelliler için anlaşılır ve kullanılabilir hale getiren BlindLook, bu teknolojiyi kullanan markaları EyeBrand (Görme Engelsiz Marka) çatısı altında bir araya getirmektedir.¹¹¹

¹⁰⁶ [Harcy Yatırım Haberi Webrazzi](#)

¹⁰⁷ [IBSG 2024](#)

¹⁰⁸ [Harcy, LinkedIn](#)

¹⁰⁹ [İTÜ Haberler. İTÜ’lülere TechXtile Yarışması’nda Üç Ödül Birden. 2024](#)

¹¹⁰ [Hello Tomorrow Türkiye Summit 2024](#)

¹¹¹ [Blindlook. Bireyler ve Markalar İçin](#)

Tablo 8 - Blindlook Hakkında

Girişim Yapısı & İş Modeli	Etki Alanı ¹¹²	Başarı Hikayeleri ¹¹³
BlindLook bireylere yönelik uygulaması ile engelli bireylerin günlük yaşamlarını erişilebilir kılacak çözümler sunar. Kurumların tüm süreçlerine yönelik erişilebilirlik hizmetleri sağlar ve kurumların 4 haftada Eyebrand süreçlerini tamamlamalarına yardımcı olur. BlindLook kurumlara yönelik hizmetleri: - Access Point ile Eyebrand - Audio Simulation ile Eye Brand - Blind Friendly Places ile Eyebrand - Accessibility Widget ile Eyebrand	Türkiye’de Beyaz Eşya Ürünleri, Yakıt, Ulaşım, Yiyecek & İçecek, Sigorta & Emeklilik, Bankacılık & Finans sektörlerinin erişilebilirlik dönüşümünde öncü rol oynamaktadır. Türkiye’den yaklaşık 55 şirket Eyebrand olarak erişilebilirliklerini arttırmıştır. Bu şirketlerden sadece bazıları Amazon, Trendyol, Papara, Pegasus, Teknosa’dır. 17 Küresel Hedeften SKA10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) ve SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) hedefleri doğrultusunda çalışmalar yürütmektedir.	2023 - Women Tech EU 100 Kadın Patron Listesi - Fast Company Türkiye En İyi 100 Start-up Listesi - Cartier Women's Initiative Ödülleri 1.si 2022 - Fortune 40 Altı 40 - Fast Company En İnovatif Şirketler - HSBC C3 Sosyal Etki Hızlandırıcı Programı - Fast Company & Vodafone 100 Kadın Patron Listesi 2021 - Google #SheMakes Programı - Fortune 40 Altı 40 - Yılın Türk Startup Şirketi (AmCham) - Boğaziçi Bilişim Ödülleri - Garanti BBVA Yılın Kadın Girişimcisi Ödülü 2020 - HSBC Sürdürülebilir Büyüme Programı - İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülü 2019 - İTÜ BigBang Challenge Anadolu Efes Özel Ödülü - imece Sosyal Girişimcilik Ödülü

¹¹² [Blindlook, Eyebrand Dünyası](#)

¹¹³ [Blindlook, Hakkımızda, Ödüller](#)

4. **Bölüm:** Sahadaki uzmanlardan neyin geliştirilebileceği, destekleyebileceği, değiştirilebileceği konusunda görüşler

Bu raporun hazırlandığı dönemde, SEECO projesi kapsamında 'Türkiye'de sosyal girişimcilik için etki yatırımcılığının önündeki engeller ve fırsatlar' konulu bir değerlendirme raporu da geliştiriliyordu. Bu değerlendirme sürecinde, sosyal girişimcilik ekosisteminden 29 katılımcıyla yapılan görüşmeler sonucunda, alanın gelişimine katkı sağlayacak başlıca sorunlar finansman ve yatırım, eğitim, kapasite ve iş modeli geliştirme, politika ve yasal çerçeve konuları olarak tespit edilmiştir. Gözlemlenen sorunlara yönelik stratejik çözüm önerileri de bu raporda paylaşılmıştır.

Sosyal ekonomiye odaklanan bu raporun ele aldığı konularla ilgili sorunlar ve öneriler aşağıda özetlenmiştir. Değerlendirme raporunun tüm çıktıları '[Türkiye'de Sosyal Girişimcilik için Etki Yatırımcılığının Önündeki Engeller ve Fırsatlar Hakkında Değerlendirme Raporu](#)'nda incelenebilir.

Finansman Ve Yatırım

Sosyal ekonomi paydaşları ve özellikle sosyal girişimler için uygun yatırım modellerinin geliştirilmesi ve ekosisteme kazandırılması.

Türkiye'deki girişimcilik ekosisteminde ağırlıklı olarak geleneksel risk sermayesi yatırım modelleri yer almaktadır. Bu modeller tipik olarak hızlı, yüksek getiri ve ölçeklenebilirlik talep etmekte olup, sosyal ekonomi paydaşlarının misyon odaklı ve genellikle daha yavaş büyüyen yapısıyla uyumlu değildir.

1. Alternatif Etki Yatırımı Modellerini Araştırmak ve Uygulamak: Sosyal ekonomi paydaşlarının iş ve etki modellerine daha uygun, yatırımcılar için finansal dönüşlerinin girişim sermayesi modelinden farklılaşarak yapılandırıldığı alternatif etki yatırım modellerini araştırılması ve bunların Türkiye'nin yasal ve vergi düzenlemelerinde nasıl uygulanabileceğinin değerlendirilmesi.

2. Sosyal ekonomi için kamunun kaynaklarının etkin kullanmak. Sosyal ekonomi için ayrılan hibe, programlar, makine alımları vb. desteklerin etki hedefleri ile ilişkilendirilmesi ve sonuçlara göre değerlendirmelerle geliştirilmesi. Bu süreçte alternatif etki yatırım modellerinin de değerlendirilerek kamu kaynaklarının etkin kullanım sistemlerinin oluşturulması.

3. Destek Sistemleri Oluşturmak: Sosyal ekonomi paydaşlarının finans yönetimi ve sürdürülebilir bir iş modeli oluşturma konusunda kapasitelerini geliştirmek için kuluçka, hızlandırıcı, mentor programı gibi destek sistemleri oluşturulması.

4. Kapasite Oluşturmak: Etki odaklı alternatif yatırımı araçları ve fon yapıları konusunda kapasite oluşturmak için kamu sektörü ve ekosistem destek kuruluşlarının kapasite geliştirmesi için programlar ve etkileşim alanlarının yaratılması.

Hibeler mevcuttur, ancak sınırlıdır, uygulanması zahmetlidir ve etkiyi teşvik eder.

Hibeler, sosyal ekonomi paydaşları için en yaygın finansman kaynağıdır. Ancak harcamalar konusunda baştan anlaşılan fakat katı kurallara sahiptirler. Uygulama sırasında bu kuralların ve harcama kalemlerinin esnek bir şekilde projenin gelişimine göre değiştirilememesi yenilikçiliği ve girişimci yaklaşımı engellemektedir. Bu yapılar ve beraberinde gelen teamüller bazı girişimleri ve fon sağlayıcıları dolaylı olarak sonuç elde edilmesinden ziyade kurallara dayalı harcamaları teşvik etmektedirler.

1. Teknik Destekle Hibe Programlarını Güçlendirmek: Kamu kurumları aracılığıyla sunulan hibe programlarını, sosyal ekonomi paydaşlarının becerilerini geliştirmelerine ve hibeleri verimli bir şekilde kullanmalarına yardımcı olacak teknik destekle bağlantılı hale getirmek.

2. Etki Sonuçlarına Odaklanmak: Hibeleri net, beklenen etki sonuçlarıyla ilişkilendirmek. Sosyal ekonomi paydaşları bu sonuçları izlemeli ve hibe veren kuruluşlar tarafından değerlendirilmelidir. Böylece, süreçlere ve harcama gerekliliklerine odaklanmak yerine sonuçlara odaklanılabilir.

3. Deneyimlerin Paylaşılması: Sosyal ekonomi paydaşlarının hibe kullanımına ilişkin deneyimlerinin, zorluklar ve faydalar da dahil olmak üzere politika yapıcılarla paylaşılacak araç ya da etkileşim alanlarının yaratılması.

Girişimci Hayırseverlik Türkiye’de yeni gelişmektedir ve büyük bir potansiyel sunmaktadır.

Girişimci Hayırseverlik, kar amacı gütmeyen kuruluşları desteklemek için risk sermayesi ilkelerini kullanır ve uzun vadeli destek, etki ve finansal performans ölçümü ve stratejik rehberliğe odaklanır.¹¹⁴ Türkiye’de sosyal veya çevresel etki odaklı kendi aktiviteleri olan, finansal desteklerle farklı proje, girişimcileri destekleyen birçok vakıf mevcut. Bu vakıflar hem kendi finansmanları hem de desteklerikleri proje ve girişimler için sundukları finansmanları

¹¹⁴ [Sopac, ‘Risk Filantropisi: Etki Yatırımlarında Öncülük Etmek’](#)

girişimci hayırseverlik yaklaşımı ile daha etki odaklı kullanılabilir. Girişimci hayırseverlik kapsamında vakıflar veya destek veren kurumlar hibeye ek veya alternatif olarak farklı finansman destek modelleri de kullanırlar. Bunların arasında sermaye yatırımlarına ek olarak affedebilir borç, geri bağışlanabilir hibe ve karma finansman gibi yenilikçi modeller de vardır.

1. Politikalar ve Teşvikler Oluşturmak. Vakıfları girişimci hayırseverlik modellerini keşfetmeye ve benimsemeye teşvik eden politikalar ve teşvikler oluşturulması.

2. Kamu ve Vakıf Ortaklıklarını Teşvik Etmek: Kamu yararına projeler için girişimci hayırseverlik modellerinden yararlanmak üzere kamu sektörü ve vakıflar arasında ortaklıkları teşvik etmek.

3. İyi Örnekleri ve Farkındalığı Teşvik Etmek: Başarılı girişimci hayırseverlik örneklerini ve vaka çalışmalarını teşvik etmek, yaygınlaştırmak ve farkındalık yaratmak.

Eğitim, Kapasite ve İş Modeli Geliştirme

Ülkenin farklı bölgelerinin farklı ihtiyaçlar var ve çoğu destek programı büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır.

1. Destek programlarını büyük şehirler dışında yaymak. Sosyal girişimcilik için olan kuluçka, hızlandırıcı ve ekosistem destek kuruluşlarının büyük şehirler dışında, o bölgelerdeki odak alanları dikkate alınarak mevcut kurumların desteklenmesi ve ihtiyaca göre yeni kurumların oluşturulması.

2. Sosyal Girişimleri Mevcut Destek Yapılarına Entegre Etmek: Teknoparklar gibi mevcut destek yapılarına sosyal girişimleri entegre etmek. Teknoparklar, farklı şehirler ve bölgeler arasında ağlar oluşturmak için önemli bir potansiyele sahiptir. Sosyal girişim destek mekanizmalarının teknoparklara entegre edilmesi, Türkiye'deki desteği hızlandırabilir.

3. Yerel Bağlama Göre Uyarlamak: İçeriği yerel bağlama göre uyarlamak, yerel mentorları ve rol modelleri devreye sokmak, yerel işletmelerle ortaklıklar kurmak. Daha dengeli bir bölgesel kalkınma sağlamak için yetersiz hizmet alan bölgelerde destek programlarının geliştirilmesi ve genişletilmesi için savunuculuk yapmak.

Kooperatifler için genel finansman ve teçhizat alımı gibi mali desteklerin yanı sıra iş planlaması, pazarlama, ürün tasarımı, satış, ölçekli üretim konularında daha fazla desteğe ihtiyaçları vardır.

1. Kooperatif Destek Programlarının Değerlendirilmesi: Bölgesel kalkınma ajanslarının ve diğer ilgili kamu kurumlarının kooperatiflere yönelik mevcut ve planlanan desteklerinin farklı sektör ve alanda çalışan kooperatifler ve onların ihtiyaçlarına göre, kooperatifler ve ekosistem destek kurumlarına da danışılarak yeniden değerlendirilmesi. Gelecek desteklerin bu iç görüleri göre güncellenmesi.

2. İş Geliştirme Destekleri: Kooperatifleri ve sosyal girişimcilerin iş geliştirme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olmak için mevcut programlara iş geliştirme modülleri eklenmesi veya iş geliştirme odaklı programlar geliştirmek.

3. Bölgesel İş Dernekleri ve Odalarla İşbirliği Yapmak: Kooperatiflerin ve sosyal ekonomi paydaşlarının bölgelerindeki farklı işletme ve yapılarla etkileşimlerini, partner, satış ilişkilerini teşvik etmek için bölgesel iş dernekleri ve odalarla işbirliği yapmak. Yerel kamu yetkilileri veya öğrenim kurumlarını da bu süreçlere dahil etmek.

Mevcut kuluçka merkezleri ve hızlandırıcılar öncelikle geleneksel girişimlere odaklanmakta, sosyal girişimciler ve etki şirketleri için çok az sayıda özel destek programı bulunmaktadır.

Ayrıca, bu programların çoğu yalnızca erken aşamalara odaklanmakta ve büyüme aşamasındaki sosyal girişimlerin ihtiyaçlarını ele almamaktadır.

1. Etki Odaklı Kuluçka ve Hızlandırıcı Programları Oluşturmak: Sosyal girişimciler ve etki şirketleri için, onların özel ihtiyaç ve zorluklarını ele alan kuluçka ve hızlandırıcı programları oluşturmak veya teşvik edip finanse etmek.

2. Mevcut Kuruluşlarla Ortaklıklar Kurmak: Mevcut geleneksel kuluçka merkezleri ve hızlandırıcılar ile sosyal girişimciliğe odaklanan kuruluşlar arasında kaynak, bilgi ve en iyi uygulamaları paylaşmak ve özel programlar geliştirmek üzere ortaklıklar kurmayı teşvik etmek.

3. Gelişim Aşamalarına Göre Destek Sağlamak: Sosyal girişimlerin ölçeklenebilirlik ve etki gösteren sağlam iş planları geliştirmelerine, ürün ve hizmetlerini test etmelerine ve büyüme aşamasında özel mentorluk, sermayeye erişim ve ileri eğitim programlarıyla desteklenmelerine yönelik fırsatlar sunmak.

Sosyal tedarik, sosyal ekonomi paydaşları için kanıtlanmış etkili bir iş modelidir ancak sosyal ekonomi paydaşları, kamu sektörü ve özel sektör tarafından yeterince bilinmemekte veya uygulanmamaktadır.

1. Politikalar ve Bilinçlendirme Kampanyaları Geliştirmek: Sosyal tedarik uygulamalarını teşvik eden politikalar oluşturmak ve sosyal tedarik teşvik etmek için kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları düzenlemek.

2. Eğitim ve Kapasite Geliştirme: Kamu ihale görevlilerine sosyal tedarik uygulamaları konusunda eğitim vermek ve özel sektörün tedarikçi gereksinimlerini karşılamak için sosyal girişimlerin ve kooperatiflerin kapasite gelişimini desteklemek.

3. Örnek Oluşturmak ve Geri Bildirim Sağlamak: Kamu sektörü sosyal tedarik uygulamaları aracılığıyla özel sektör için örnekler oluşturmak ve sosyal tedarik girişimlerini denemek, geliştirmek için geri bildirim sağlamak.

Politika ve Yasal Çerçeve

Sosyal girişimler için belirlenmiş bir yasal statünün bulunmaması, sosyal girişimlerin tanınması, ekosistemin takibi, uluslararası kaynaklardan finansmana erişimi gibi konularda engel yaratmaktadır.

Ekosistem, sosyal girişimler için ayrı bir yasal statüye duyulan ihtiyacı uzun süredir dile getirmektedir. Yasal bir çerçevenin olmaması, sosyal girişimlerin ve ilişkili oldukları devlet kurumlarının net bir şekilde tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak, sosyal girişimler genellikle STK'lar, şirketler veya kooperatifler gibi farklı yasal yapıları benimsemektedir. Bu çeşitlilik, sorumlu devlet kurumları farklı bakanlıklara bağlı olduğu için sosyal girişimlerle ilgili politikaların, teşviklerin ve misyonların oluşturulmasını zorlaştırmaktadır.

1. Birleşik Yasal Statü Oluşturmak: Sosyal girişimlerin tanımlanmasını ve desteklenmesini kolaylaştırmak amacıyla birleşik bir yasal statü oluşturmak, tüm paydaşların (sosyal girişimler, yatırımcılar, ekosistem destek kuruluşları) katılımıyla bu süreci planlamak ve yürütmek.

2. Sertifikasyon Sistemi Kurmak: Yasal statü oluşturulmadan önce bir ara çözüm olarak sosyal girişimlerin tanımlanmasına ve misyonlarına güven kazandırmaya yardımcı olacak bir sertifikasyon sistemi uygulamak.

Sosyal ekonominin yerel ve ulusal kalkınmaya nasıl katkıda bulunabileceğinin anlaşılması, hem kamu hem de özel sektörün bu alandaki dahiliyeti ve potansiyeline ulaşılmasını engellemektedir.

1. Farkındalık Kampanyaları Düzenlemek: Sosyal ekonominin yerel ve ulusal kalkınmaya katkılarını vurgulayan kapsamlı farkındalık ve eğitim kampanyaları düzenlemek. Bu kampanyalar, hem kamu hem de özel sektörün sosyal ekonomi konusundaki farkındalığını artırarak nasıl rol alabileceklerini, destekleyebileceklerini teşvik edecektir.

2. Uluslararası İşbirlikleri: İyi uygulamalardan öğrenmek ve örnek olması adına uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, Türkiye’de sosyal ekonomi ekosisteminin ilerlemesi için bu kurumların da görünürlük desteği ile savunuculuk faaliyetlerine devam etmek.

5. Bölüm: Farklı Ülkelerden Sosyal Ekonomi Politika ve Program Örnekleri. Bunlardan Neler Öğrenilebilir?

Bu bölümde, Avrupa Birliği, Birleşik Krallık ve farklı olan ülkelerden sosyal ekonomi politikaları ve programları ele alınarak, Türkiye’de karşılaşılan sorunlara çözüm sunabilecek örnekler incelenmiştir. Her bir örnek, Türkiye’de sosyal ekonominin gelişmesine katkı sunabilecek yaklaşımlar sunmaktadır.

‘Neden Seçtik?’ başlıkları altında her bir örneğin Türkiye için uygulanabilirliği değerlendirilmiş; etki ölçümleme, sosyal girişimcilerin finansmana erişimi ve kamu işbirliklerini geliştirme konularında sundukları çözüm önerileri ile Türkiye’de benzer bir ekosistem kurulmasına nasıl ilham verebileceği detaylandırılmıştır.

Portekiz - Sosyal İnovasyon İnisiyatifi (Portugal Social Innovation Initiative)

Sosyal İnovasyon İnisiyatifi, Portekiz’de sosyal yeniliği teşvik etmek ve sosyal yatırım piyasasını canlandırmak amacıyla oluşturulmuş bir hükümet girişimidir. Bu girişim, Avrupa Sosyal Fonu’ndan yaklaşık 150 milyon Euro’yu yenilikçi projeleri finanse etmek için kullanmaktadır.¹¹⁵

- **Neden Seçtik?**

Sosyal inovasyonu desteklemek için hazırlanan ‘Portekiz Sosyal İnovasyon’ sadece görünürlük ve destek değil, finansman yapıları da dahil edilerek planlanması ile Türkiye

¹¹⁵ [Portekiz Sosyal İnovasyon İnisiyatifi \(Portugal Social Innovation Initiative\)](#)

için referans teşkil etmektedir. Portekiz'in bu süreçte AB fonlarından yararlanması da kamu ve farklı finans mekanizmalarının değerlendirilmesi için örnek olmaktadır.¹¹⁶

Danimarka - Sosyal Girişimler için Kayıt Aracı

2014 yılında yürürlüğe giren Sosyal Girişimler Kanunu ile oluşturulan "Sosyal Girişimler Kayıt Aracı" (RSV), sosyal girişimlerin yasal olarak tanınmasını ve amaçları doğrultusunda faaliyetlerini doğrulayan bir platform sunmaktadır.¹¹⁷ Bu araç, sosyal girişimlerin kamu ve özel sektör tarafından tanınmasını ve güncel olarak verilerin izlenmesini sağlar.

- **Neden Seçtik?**

Bu araç, sosyal girişimlerin yasal statü kazanması için bir model ya da ara çözüm olarak değerlendirilebilir. Danimarka'nın RSV aracı, sosyal girişimlerin tanınmasını ve kamusal güvenin artmasını sağlayacak bir referans niteliğindedir.

İtalya: Sosyal Kooperatifler Yasası

1991 yılında İtalya, Sosyal Kooperatifler Yasası (Law 381/1991) ile sosyal girişimleri tanıyan ve düzenleyen ilk yasal çerçeveyi oluşturdu.¹¹⁸ Bu yasa, sosyal girişimleri yasal olarak tanıyan ve dezavantajlı bireylerin işgücüne katılımını artıran sosyal kooperatiflerin faaliyetlerini düzenleyen bir çerçeve sunar.

- **Neden Seçtik?**

Sosyal kooperatifler, İtalya'da refah hizmetlerinin önemli bir sağlayıcısı olup, 1960'ların sonlarından itibaren yıllık %10-20 büyümeye göstermiştir. Kamu ve özel sektörün karşılayamadığı sosyal ihtiyaçlar, sosyal kooperatiflerin gelişimini tetiklemiştir.¹¹⁹ Bu yasa, sosyal kooperatiflerin tanınmasını ve desteklenmesini sağlayan önemli bir örnek teşkil eder ve diğer ülkelerde benzer yasaların çıkmasına ilham vermiştir.

Lüksemburg: Toplumsal Etki Şirketleri Yasası

2016 yılında Lüksemburg, sosyal girişimlere "Toplumsal Etki Şirketleri" adı altında yeni bir yasal statü tanıdı. Yasa, sosyal ekonomiyi destekleyen girişimlerin mal veya hizmet dağıtımı, savunmasız gruplara destek, özerk yönetim ve kârın yeniden yatırıma yönlendirilmesi gibi dört ana koşulu karşılamasını gerektirir.¹²⁰

¹¹⁶ [UNDP The Impact Investing Ecosystem in Turkey. Sf:53](#)

¹¹⁷ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber. Sf:72](#)

¹¹⁸ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber. Sf:75](#)

¹¹⁹ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber. Sf:75](#)

¹²⁰ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber. Sf:78](#)

- **Neden Seçtik?**

Yasa, sosyal girişimlerin tanınmasını ve görünürliğini artıran önemli bir adım olmuştur. Ayrıca, yasanın etkisini değerlendirme zorunluluğu, yasal çerçevenin sürekli iyileştirilmesine olanak tanır.¹²¹ Türkiye'de sosyal girişimcilerin hukuki bir statüye sahip olmaması adına, bu yasa ilham verici bir model olarak değerlendirilebilir.

Navarra: Sosyal Ekonomi Yenilikçisi

Navarra, Kapsamlı Sosyal Ekonomi Planı kapsamında, sosyal ekonomi işletmelerini desteklemek için kamu kurumları, özel sektör, sosyal ekonomi işletmeleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak bir dizi somut strateji uygulamaktadır. Bu stratejiler arasında, yeni iş alanları yaratmak, işbirliklerini teşvik etmek, sosyal yenilik projelerine yatırım yapmak ve

bu işletmelerin uluslararasılaşmasını desteklemek yer alır.¹²²

- **Neden Seçtik?**

Navarra'nın bu stratejik yaklaşımı, Türkiye'de sosyal ekonomi alanında benzer bir model geliştirilmesine ilham verebilir. Özellikle, sosyal ekonomiyi bölgesel kalkınma stratejileri ile entegre etme konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Yunanistan: Atina Etki Ölçüm Aracı

Yunanistan Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi (SDE) Müdürlüğü, SDE kuruluşlarının sosyal etkilerini ölçmek için çevrimiçi bir araç geliştirmiştir. Bu araç, SDE kuruluşlarının yıllık olarak tamamlamaları gereken ve olumlu ve olumsuz etkileri zaman içinde ölçmelerini sağlayan bir sistem sunar. SDE kuruluşları, verilerini girerek somut ve ölçülebilir sonuçlar elde edebilir, operasyonel prosedürlerini iyileştirebilir ve faaliyetlerini güçlendirebilirler.¹²³

- **Neden Seçtik?**

Bu araç, SDE kuruluşlarının etki ölçümünü kolaylaştıran, ücretsiz ve kullanıcı dostu bir çözüm sunduğu için seçilmiştir. Türkiye'de sosyal ekonomiyle ilgili destek programlarında kullanılabilecek benzer bir sistem, sosyal ekonomi aktörlerinin etki ölçümü ihtiyaçlarını karşılayabilir. Ayrıca, zamanla toplanan verilerle sektörde bir karşılaştırma ölçütü oluşturulabilir. Aracın belediye üzerinden geliştirilmiş olması,

¹²¹ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber, Sf:78](#)

¹²² [Gobierno de Navarra, Navarra... Sosyal Ekonomi Yenilikçisidir](#)

¹²³ [Yerel Ekonomik ve İstihdam Gelişimi \(LEED\) Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi için Sosyal Etki Ölçüm Politika Rehberi, Sf:55](#)

belediyelere veri sağlama ve yerel düzeyde sosyal etkilerin izlenmesi açısından da Türkiye’de uygulanabilir bir örnek teşkil etmektedir.

İskoçya: Tedarik Reformu Yasası

İskoçya’nın 2014 tarihli Tedarik Reformu Yasası, kamu kuruluşlarının ihale süreçlerinde sosyal etki yaratma fırsatlarını değerlendirmelerini ve bu yönde harekete geçmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu yasa, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyümeyi desteklemeyi hedeflerken, kamu harcamalarının verimliliğini artırarak daha fazla değer yaratmayı amaçlamaktadır.¹²⁴

- **Neden Seçtik?**

Bu örnek, kamu alımlarını sosyal girişimciliği teşvik eden, istihdam yaratan ve KOBİ’ler ile üçüncü sektör kuruluşlarının pazarlara erişimini kolaylaştıran bir araç olarak kullanması nedeniyle seçilmiştir. Türkiye’de de benzer bir yaklaşım, kamu alımlarının sosyal etkiyi artıracak şekilde düzenlenmesine olanak tanıyabilir ve sosyal ekonomiyi destekleyebilir.

Brezilya: Etki Yatırımı ve Sosyal İşletme için Ulusal Strateji

Brezilya Federal Hükümeti, Aralık 2017’de Ulusal Etki Yatırımı ve Sosyal İş Stratejisini (Enimpecto) kabul etti. Bu strateji, hükümet kurumlarını, özel sektörü ve sivil toplumu etki yaratan iş ve sosyal finansman konusunda teşvik ederek, sosyal ve çevresel zorluklara piyasa çözümleri oluşturabilecek bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Strateji, farklı paydaşların katılımıyla geliştirilmiş olup, 10 yıllık bir planlama süresi boyunca 57 kuruluş ve 19 tematik alt grubun dahil olduğu 142 faaliyeti içermektedir.¹²⁵

- **Neden Seçtik?**

Enimpecto, etki yatırımları ve sosyal girişimciliği destekleyen kapsamlı bir strateji olması nedeniyle seçilmiştir. Türkiye’de de benzer bir strateji, sosyal girişimcilik ekosistemini güçlendirebilir ve bu alanda sürdürülebilir büyüme sağlanmasına katkıda bulunabilir. Kapsayıcı yaklaşımı ile etki ölçümleme, değerlendirme konularında kapasite geliştirme girişimleri için önemli bir model sunmaktadır.

Sosyal Girişimlere Sağlanan Mali ve Diğer Destekler

Kamunun sosyal girişimleri desteklemek için alabileceği aksiyonlardan biri de mali ya da diğer destekleri sunmaları. Buradan¹²⁶ Belçika, Danimarka, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Solvenya, Slovakya ve İspanya’da olan uygulamalar incelenebilir.

¹²⁴ [Yerel Ekonomik ve İstihdam Gelişimi \(LEED\) Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi için Sosyal Etki Ölçüm Politika Rehberi, Sf:40](#)

¹²⁵ [Yerel Ekonomik ve İstihdam Gelişimi \(LEED\) Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi için Sosyal Etki Ölçüm Politika Rehberi, Sf:31](#)

¹²⁶ [OECD, Sosyal Girişimler İçin Yasal Çerçeveler Tasarlamak: Politika Yapıcılar İçin Pratik Rehber, Sf:46](#)

Sosyal Etki Odaklı Yatırım Fonları

Dünya genelinde sosyal girişimcilik ve sosyal ekonomi alanında finansal çözümler sunan çeşitli fonlar bulunmaktadır. Bu fonlar, sosyal etki yaratmayı hedefleyen girişimlerin finansmana erişimini kolaylaştırmakta ve sosyal ekonomi ekosisteminin gelişimini desteklemektedir. Aşağıda bu alanda öne çıkan bazı örnekler yer almaktadır:

- **Sosyal Finans Fonu (Social Finance Fund), Kanada:**
Kanada'nın sosyal finans piyasasının büyümesini hızlandırmayı hedefleyen 755 milyon dolarlık bir girişimdir. Bu fon, hayır kurumları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sosyal girişimler, kooperatifler ve diğer sosyal amaçlı kuruluşların esnek finansman fırsatlarına erişimini sağlamaktadır.¹²⁷
- **Mustard Seed Maze Fonu (Mustard Seed Maze Fund), Portekiz:**
45 milyon Euro'luk bu fon, Avrupa'da hızla büyüyen ve sosyal etki ile finansal getiriye bir arada sağlayan girişimlere yatırım yapmaktadır. Avrupa Birliği, bu fona 12,5 milyon Euro katkı sağlamıştır.¹²⁸ AB'nin Portekiz'de ilk kez kurulan etki fonunu nasıl desteklediğine dair daha detaylı bilgiye buradan ulaşılabilir.¹²⁹
- **Ulusal Piyango Topluluk Fonu (The National Lottery Community Fund), Birleşik Krallık:**
Ulusal Piyango Topluluk Fonu, Birleşik Krallık genelinde topluluk projelerine her yıl 600 milyon sterlinden fazla kaynak dağıtmaktadır. Bu kaynaklar, Ulusal Piyango oyuncularından toplanan fonlarla finanse edilmektedir.¹³⁰
- **Daha İyi Toplum Sermayesi, (Better Society Capital), Birleşik Krallık:**
Birleşik Krallık'ın önde gelen sosyal etki yatırımcısı olan bu fon, sosyal sorunları ve eşitsizlikleri ele almak için sermaye yatırımlarını artırmayı hedeflemektedir. 2012'de kurulan fon, sosyal etki yatırım pazarını 8 milyar sterline çıkararak evsizlik, akıl sağlığı ve yakıt yoksulluğu gibi konularda faaliyet gösteren girişimleri finanse etmiştir.¹³¹
- **Sosyal Etki Fonu (Fondo de Impacto Social), İspanya:**
İspanya hükümeti tarafından onaylanan 400 milyon Euro'luk Sosyal Etki Fonu, COFIDES adlı devlet mülkiyetindeki ticari şirket tarafından yönetilmekte ve sosyal etki yaratmayı hedefleyen projelere finansman sağlamaktadır.¹³² Daha detaylı bilgiye buradan ulaşılabilir.¹³³

¹²⁷ [Sosyal Finans Fonu \(Social Finance Fund\), Kanada](#)

¹²⁸ [Mustard Seed Maze Fonu \(Mustard Seed Maze Fund\), Portekiz](#)

¹²⁹ [AB, Portekiz'deki İlk Kez Kurulan Bir Etki Fonunu Nasıl Destekledi?](#)

¹³⁰ [Ulusal Piyango Topluluk Fonu \(The National Lottery Community Fund\), Birleşik Krallık](#)

¹³¹ [Daha İyi Toplum Sermayesi, \(Better Society Capital\), Birleşik Krallık](#)

¹³² [Sosyal Etki Fonu \(Fondo de Impacto Social\), İspanya](#)

¹³³ [İspanya Hükümeti 400 Milyon Euro'luk Sosyal Etki Fonunu Onayladı](#)

6. Bölüm: Sonuç ve Öneriler

Bu raporda, Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik alanındaki mevcut durum, ulusal ve uluslararası örnekler ışığında değerlendirilmiş ve bu ekosistemin karşılaştığı temel zorluklar detaylandırılmıştır. Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik ekosisteminin gelişimi önünde yasal çerçeve eksikliği, finansmana erişim zorlukları ve farkındalık eksikliği gibi yapısal engeller bulunmakta olup, bu engellerin aşılması durumunda sosyal ekonomi alanında önemli fırsatlar ortaya çıkacaktır. Bu fırsatların değerlendirilmesi için, kamu-özel sektör ve sivil toplum iş birliği ile sosyal girişimcilik ekosistemini güçlendirecek stratejiler geliştirilmelidir. Rapor, bu doğrultuda Türkiye’ye özgü politika önerileri sunmakta ve sosyal ekonominin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda nasıl desteklenebileceğine dair yol haritası çizmektedir.

Türkiye’deki Durum ve Potansiyel:

- **Yasal Çerçeve Eksikliği:** Türkiye’de sosyal girişimler için özel bir yasal statü bulunmaması, bu girişimlerin tanınırlığını ve kamu-özel sektör işbirliği olanaklarını sınırlamaktadır. Yasal düzenlemelerle sosyal girişimcilik faaliyetlerinin resmî olarak tanınması, bu alanda yapılacak yatırımların ve desteklerin artmasına katkı sağlayacaktır.
- **Finansmana Erişim Zorlukları:** Sosyal girişimlerin finansmana erişim olanakları yetersizdir. Mevcut finansal araçların geliştirilmesi ve yeni etki yatırım fonlarının oluşturulması, bu girişimlerin sürdürülebilir büyümelerine olanak tanıyacaktır.
- **Farkındalık ve Eğitim İhtiyacı:** Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik konusundaki farkındalık eksikliği, toplumun bu alanlardaki potansiyeli tam olarak anlamasını engellemektedir. Eğitim ve farkındalık artırıcı kampanyalarla sosyal girişimcilik kavramı geniş kitlelere yayılabilir.
- **Bilgiye Erişim ve İletişim Eksikliği:** Sosyal girişimcilik ekosisteminde bilgi paylaşımı ve işbirliği platformlarının eksikliği, ekosistemde faaliyet gösteren aktörlerin birbirinden kopuk olmasına yol açmaktadır. Ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği ağlarının oluşturulması gereklidir.

Dünya Örneklerinden Çıkarımlar:

Portekiz, Danimarka, Brezilya ve İskoçya gibi ülkeler, sosyal girişimcilik ekosistemini destekleyen başarılı politika ve programlar geliştirmiştir. Bu ülkeler, sosyal girişimlerin büyümesini sağlamak amacıyla etki ölçüm araçları, özel fonlar ve yasal düzenlemelerle sosyal girişimcilik ekosistemlerini güçlendirmiştir. Türkiye’nin de bu örneklerden yola çıkarak, yerel sosyo-ekonomik dinamikleri göz önünde bulundurması ve sosyal girişimcilik ekosistemini destekleyecek politikalar geliştirmesi önemlidir. **OECD’nin Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi ve Sosyal İnovasyon Tavsiyesi**¹³⁴, sosyal ekonomi kuruluşlarının önündeki engelleri aşmak için kapsamlı bir politika çerçevesi sunmaktadır.

¹³⁴ [OECD. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi ve Sosyal İnovasyon Konusunda Konsey Tavsiyesi. Sf:4](#)

Şekil 2 - OECD - Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi ve Sosyal İnovasyona İlişkin Konsey Tavsiye Kararı

Kaynak: [OECD, Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi ve Sosyal İnovasyon Konusunda Konsey Tavsiyesi, Sf:4](#)

Sonuç ve Öneriler:

- **Yasal Statü:** Türkiye’de sosyal girişimcilik faaliyetlerinin tanınması ve desteklenmesi için özel bir yasal statü oluşturulmalıdır.
- **Finansmana Erişim:** Sosyal girişimciler için özel finansman araçları ve fonlar geliştirilmeli; kamu ve özel sektör kaynaklarının bu alanlara yönlendirilmesi teşvik edilmelidir.
- **Eğitim ve Farkındalık:** Sosyal girişimcilik ve sosyal ekonomi konularında farkındalık artırıcı kampanyalar ve eğitim programları düzenlenmelidir.
- **Bilgi Paylaşımı ve İletişim:** Ulusal ve bölgesel ağlar oluşturularak, sosyal girişimcilik ekosisteminde bilgi ve deneyim paylaşımı artırılmalı ve işbirliği platformları desteklenmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye’de sosyal girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi, toplumsal faydanın ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde sağlanmasına önemli katkılar sunacaktır. Türkiye’nin sosyal ekonomi kültürünü günümüz ihtiyaçlarıyla birleştirerek, sosyal girişimcilik ekosistemini güçlendirecek çözümler geliştirme potansiyeli oldukça yüksektir. Uluslararası iyi uygulama örneklerinden ilham alınarak, yerel dinamiklere uygun politika ve stratejilerin benimsenmesi, sosyal ekonominin gelişimini destekleyecektir.

Sonuç Tablosu

Türkiye’de sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik farkındalığı ve anlayışı eksikliği. Türkiye’de sosyal ekonomi kavramları ve etkileri geniş ölçüde anlaşılmamakta ve tanınmamaktadır. Sosyal girişimlerin yeterince görünürlük ve tanınırlık kazanmasını zorlaştıran birleşik bir tanım ve yasal çerçeve eksikliği bulunmaktadır.	Farkındalık oluşturma ve destekleyici bir ekosistem yaratma için farkındalık kampanyaları ve eğitim programları düzenlenebilir. Sosyal girişimleri tanıyan ve destekleyen bir yasal çerçevenin oluşturulması önerilebilir. Bu çerçeve, sosyal girişimlerin gelişimini ve ekonomiye katkılarını kolaylaştırmak için özel bir yasal yapı tanımlamasını ve vergi teşvikleri gibi destek yapılarının oluşturulmasını içerebilir.
Sosyal girişimlerin finansmana erişim ve kaynak bulma konusunda yaşadığı kısıtlılıklar. Türkiye’de sosyal girişimlerin finansman ve yatırım olanaklarına erişimi, uygun finansal araçların eksikliği ve yatırımcı ilgisinin sınırlı olması nedeniyle zorluklar yaşamaktadır. Çoğu sosyal girişim, öz finansmana dayanmaktadır ve bu da büyüme potansiyellerini sınırlamaktadır.	Çeşitlendirilmiş finansal araçlar ve destek mekanizmaları geliştirilebilir. Sosyal girişimlere yönelik fon programları ve yeni finansal araçlar (örneğin, etki yatırım fonları, hibeler ve düşük faizli krediler) oluşturulabilir. Sosyal girişimlerin finansmana erişimini artırmak amacıyla kamu-özel sektör ortaklık modelleri teşvik edilebilir. Etki yatırımcılığını ve sosyal finans kurumlarını destekleyecek işbirlikleri sağlanabilir.
Parçalı ve dağınık destek yapıları. Sosyal ekonomi aktörlerine yönelik kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar ve gelişim programları gibi destek yapıları parçalı ve iyi koordine edilmemiş durumdadır. Bu koordinasyon eksikliği, paydaşlar arasında işbirliği ve kaynak paylaşımı potansiyelini sınırlandırmaktadır.	Koordine edilmiş bir destek ekosistemi oluşturulabilir. Destek yapılarının koordinasyonu sağlanarak kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar ve diğer ekosistem destek kuruluşları arasında işbirliği teşvik edilebilir. Bilgi ve kaynak paylaşımı yapılabilir; sosyal girişimlerin özel ihtiyaçlarını karşılayan kapasite geliştirme programları tasarlanabilir.
Yönetmeliklerdeki eksiklikler ve yasal zorluklar. Türkiye’de sosyal girişimler için özel bir yasal statü bulunmamakta, bu durum sosyal girişimlerin etkin bir şekilde faaliyet göstermesini ve gerekli kaynaklara erişmesini zorlaştırmaktadır. Yasal bir çerçeve olmaması aynı zamanda sosyal girişimlerin tanınırlığını ve etkilerinin ölçülmesini de sınırlandırmaktadır.	Sosyal girişimlerin netlik kazanması ve görünürlüklerinin artırılması için Avrupa Birliği ülkelerinde kullanılan modellere benzer şekilde özel bir yasal statü tanımlanabilir. Sosyal girişimlerin sosyal etkileri ve ticari faaliyetleri temelinde sınıflandırılmasını sağlayacak bir sistem geliştirilebilir.

Sosyal girişimcilik konusunda yetersiz eğitim ve öğretim. Türkiye'deki eğitim kurumları ve eğitim programları, sosyal girişimciliğe yeterince odaklanmamakta ve bu durum sektörde nitelikli profesyonel eksikliğine yol açmaktadır.	Sosyal girişimciliğin eğitim ve öğretim programlarına entegre edilmesi önerilebilir. Üniversitelerde ve mesleki eğitim programlarında sosyal girişimcilik dersleri açılabilir ve bu alanda girişimcilere yönelik özel programlar ve atölye çalışmaları düzenlenebilir. Uluslararası kuruluşlar ve yerel STK'lar ile iş birliği yapılarak mentorluk ve eğitim programları sunulabilir.
Sosyal girişimlerin sosyal etkilerini ölçme ve iletişimde yetersizlik yaşaması. Birçok sosyal girişim, sosyal etkilerini ölçme ve iletişimde bulunma konusunda yeterli araçlara ve kapasiteye sahip değildir. Bu durum, finansman çekme ve kamu ile hükümet desteği kazanma yeteneklerini azaltmaktadır.	Sosyal etki ölçümleme ve raporlama standartlarının geliştirilmesi teşvik edilebilir. Sosyal etki ölçümleme için ulusal bir çerçeve geliştirilebilir ve bu konuda rehberlik edecek araçlar ve yöntemler sağlanabilir. Eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları düzenlenebilir; sosyal girişimlerin akademik kurumlar ile iş birliği yapmaları teşvik edilebilir.
Türkiye'deki sosyal ekonomi hakkında yetersiz veri ve araştırma bulunması. Türkiye'de sosyal ekonomi sektörünün kapsamı, ölçeği ve etkisi hakkında yeterli veri ve araştırma yapılmamaktadır. Bu durum, etkin politika oluşturmaya ve stratejik planlama yapmayı zorlaştırmaktadır.	Veri toplama ve araştırma önceliklerinin şekillenmesi teşvik edilebilir. Sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilik üzerine odaklanan özel bir araştırma ağı oluşturulabilir. Üniversiteler, araştırma kurumları ve uluslararası kuruluşlar ile ortaklıklar geliştirerek veri toplama ve analiz çalışmaları desteklenebilir.
Özel sektörün sosyal ekonomiye katılımının düşük olması. Türkiye'de özel sektörün sosyal ekonomi ile etkileşimi henüz yeni gelişen bir alandır ve yapısal zorluklar nedeniyle çerçevesi çok limitlidir. Bu durum sosyal girişimler ile geleneksel işletmelerin iş birliği, yatırım ve ortak girişim fırsatlarının kaçırılmasına yol açmaktadır.	Özel sektör katılımı farkındalık ve iyi örneklerin öne çıkarılması ile teşvik edilebilir. Sosyal ekonomi ilkelerini içeren kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) girişimleri artırılabilir. Özel sektörün, sosyal ekonomi projelerine katılımını teşvik etmek için ortaklıklar ve vergi indirimleri gibi destekler sunulabilir. Kamu-özel sektör iş birliği modelleri geliştirilebilir.

Ek 1 - Sosyal ve dayanışma ekonomisi için ulusal yasal çerçeveler

OECD’de Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Ekosistemini Destekleyen Küresel Eylem dahilinde hazırlanan 2022 tarihli ‘Sosyal ekonomi ve dayanışma ekonomisi için yasal çerçeveler’ raporu¹³⁵ kapsamında derlenen Avrupa Birliği üyesi ve üye olmayan farklı ülkelerin ‘Sosyal Ekonomiye ilişkin çerçeve yasaları, Sosyal Ekonomi Kuruluşlarına ilişkin özel yasalar ve Stratejiler ve Eylem Planları listesi.

Ülke	Sosyal ekonomiye ilişkin çerçeve yasalar	Sosyal ekonomi kuruluşlarına ilişkin özel yasalar	Stratejiler ve Eylem Planları
Avrupa Birliği Ülkeleri			
Almanya		- Alman Kooperatifler Yasası (2006 yılında revize edilmiştir) - Kamu yararı mevzuatı (2013) - Alman Medeni Kanunu (2002) - Dernekler, Vakıflar - Alman Ticaret Kanunu (1897) - Mali Kanun (1977, 2002’de revize edilmiştir) - Sınırlı Sorumluluk Şirketleri Yasası (1892, en son 2021’de değiştirilmiştir)	
Avusturya		- Kooperatif Yasası (1873) - Limited Şirket Yasası (1906) - Kamu yararına çalışan limited şirketler - Dernekler Hakkında Federal Yasa (2002)	
Belçika		- Karşılıklı dernekler ve ulusal birlikler hakkında kanun karşılıklı toplumların (1990) - Eski Dernekler ve Vakıflar Kanunu’nu, kooperatiflere ilişkin gözden geçirilmiş kitabı ve kooperatifler için mevcut olan “sosyal girişim” yasal statüsünü birleştiren Şirketler ve Dernekler Kanunu (2019)	
Bulgaristan		- Kooperatifler Yasası (1999) - Engelli bireyler için kooperatifler - Engellilerin Entegrasyonu Yasası (81/2004) - Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi İşletmeleri Yasası (240/2018). - Kar Amacı Gütmeyen Tüzel Kişiler Yasası (81/2000) - Kamu Kültür Dernekleri Yasası (89/1996)	- Bulgaristan’da sosyal ekonominin gelişimini teşvik etmek için hükümetler arası hedefler belirleyen iki yıllık Sosyal Ekonomi Eylem Planları
Çek Cumhuriyeti		- Ticari Şirketler Yasası (90/2012) - Kooperatifler, Sosyal Kooperatifler - Medeni Kanun (89/2012) - Dernekler, Enstitüler, Vakıflar	- Sosyal girişimleri de içeren 2014-2020 Küçük ve Orta Ölçekli Girişimcileri Destekleme Stratejisi
Danimarka		- Kayıtlı Sosyal Girişimler Yasası (2014)	
Estonya		- Kat Mülkiyeti Kanunu (1995) - Ticari Birlikler - Vakıflar Yasası (1995) - Ticaret Kanunu (1995) - Özel Limited Şirket - Kar Amacı Gütmeyen Dernekler Yasası (1996)	- Sivil Toplum için Ulusal Kalkınma Planı 2015-2020 - Sivil Toplum için Ulusal Kalkınma Planı 2021-2030 (geliştirme aşamasında)

¹³⁵ [Sosyal ekonomi ve dayanışma ekonomisi için yasal çerçeveler. OECD, 2022. Sf:55](#)

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Finlandiya		- Sosyal Girişimler Yasası (1351/2003) (2012'de revize edilmiştir) - Kooperatifler Yasası (22/1901) - Dernekler Kanunu (1/1919) - Vakıflar Yasası (109/1930) - Sigorta Şirketleri Yasası (174/1933)	
Fransa	- Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Çerçeve Yasası (2014)	- Dernek sözleşmesi hakkında kanun (1901) - Dernekler - Mutuality Code (2019'da revize edilmiştir) - Mutuals - 47-1775 Sayılı Kanun (1947) - Kooperatifler - Kanun 87-571 (1987) - Vakıflar - 91-3 sayılı Kanun (1991, 2018'de revize edilmiştir) - Ekleme İşletmeleri - 2001-624 sayılı Kanun (2011) - Kolektif fayda kooperatifleri (SCIC) - Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Çerçeve Kanunu (2014) - Sosyal Fayda Amaçlı Dayanışma İşletmeleri (ESUS)	- SSE için Büyüme Paktı (2018)
Hırvatistan		- Vakıflar ve Tröstler Yasası (RG 36/1965, 64/2001) - Kurumlar Yasası (RG 76/1993, 29/1997, 47/1999, 35/2008) - Kooperatifler Kanunu (RG 34/2011, 125/2013, 76/2014) - Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamına İlişkin Kanun (RG 157/2013, 152/2014) - Dernekler Yasası (RG 74/2014, 70/2017) - Kredi Birlikleri Yasası (141/2006, 25/2009, 90/2011)	- Sosyal Girişimciliğin Geliştirilmesi Stratejisi (Nisan 2015)
Hollanda		- Medeni Kanun - Dernekler, Vakıflar, Halka Açık Limited Şirketler, Özel Limited Şirketler	
İrlanda		- Şirketler Yasası (1963-2013) - Teminatla Sınırlı Şirket - Yeni Şirketler Yasası (2014)	- Ulusal Sosyal Girişim Politikası 2019-2022
İspanya	- 5/2011 sayılı Sosyal Ekonomi Yasası	- 1776/1981 sayılı Kraliyet Kararnamesi - Tarımsal Dönüşüm Toplulukları - 27/1999 Sayılı Yasa - Kooperatifler, Sosyal İnisiyatif Kooperatifleri, Karma Kooperatifler - Kanun 1/2002 - Dernekler - 50/2002 Sayılı Yasa - Vakıflar - Kraliyet Kararnamesi 1420/2002 - Karşılıklı İşler - 44/2007 sayılı Kanun - Sosyal Entegrasyon İşletmeleri - Yasa 3/2011 - Balıkçılar Loncası - 44/2015 Sayılı Yasa - İşçi Dernekleri - 21/2015 sayılı Kanun - İstihdam Entegrasyon İşletmeleri - Özel istihdam merkezleri (1/2013, revize 9/2017) - Engelli Bireylerin Hakları ve Sosyal İçerilmelerine ilişkin 1/2013 sayılı Kraliyet Kararnamesi - 1993/1995 sayılı Kraliyet Kararnamesi - Sosyal Güvenlik İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Karşılıklı Birlikleri	- Sosyal Ekonomi Stratejisi 2017- 2020
İsveç		- Ekonomik Dernekler Yasası (1987, 2018'de revize edilmiştir) - Vakıf Yasası (1994)	- Sosyal Girişim ve Sosyal İnovasyon Stratejisi (2018)
İtalya	- 106/2016 sayılı 'Üçüncü Sektör', sosyal girişim ve evrensel kamu hizmeti reformu yasası - 117/2017 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Üçüncü	- 3818/1886 sayılı Kanun - Karşılıklı fayda cemiyetleri - 381/1991 sayılı yasa - Sosyal, sağlık ve eğitim hizmetlerinde faaliyet gösteren A tipi sosyal kooperatifler ve iş entegrasyonunda faaliyet gösteren B tipi sosyal kooperatifler - 118/2005 sayılı Kanun ve 155/2006 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, sosyal girişimlere ilişkin daha genel bir yasal çerçeve sağlamakta ve örgütsel biçimlerin çoğulculuğuna ilişkin ilkeler getirmektedir - 112/2017 sayılı Kanun Hükmünde Kararname - Sosyal Girişim Yasasının Revizyonu	

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

	Sektör Kuruluşları Kanunu		
Letonya		- Ticaret Hukuku (2002) - Dernekler ve Vakıflar Kanunu (2004) - Kamu Yararına Çalışan Kuruluşlar Kanunu (2004) - Sosyal Girişim Hukuku (2018)	
Litvanya		- Sosyal Girişimler Kanunu (2004) - Kararname No.4-20 (2015) - Sosyal İşler - Dernekler Hukuku (1969) - Kooperatif Birlikleri Kanunu (1993) - Hayırseverlik ve Sponsorluk Vakıfları Hukuku (1996) - Kamu Kuruluşları Kanunu (1996)	
Lüksemburg	- Toplumsal Etki Şirketleri Yasası (2016)	- Kar Amacı Gütmeyen Dernek ve Vakıflar Hakkında Kanun (1928) - Tam İstihdamın Yeniden Tesisi Yasası (41/2009) - İş Entegrasyonu Sosyal Girişimleri - Ticari Cemiyetler Kanunu (1915, 2017 ve 2021'de revize edilmiştir) - Kooperatifler, Limited Şirketler	
Macaristan		- 141 Sayılı Kooperatifler Kanunu (2006) - Sosyal kooperatifler ve okul kooperatifleri veya istihdam kooperatifleri gibi alt türleri - CLXXV sayılı Örgütlenme Özgürlüğü, Kâr Amacı Gütmeme Statüsü ve Sivil Örgütlerin İşleyişi ve Desteklenmesine İlişkin Kanun (2011) - Ekonomik faaliyetleri olan STK'lar - Medeni Kanun'un V. Maddesi (2013) - Ticari Birlikler Yasası (4/2006)	
Malta		- Hem yeni bir yasal form olan 'sosyal girişim şirketi' hem de 'sosyal girişim kuruluşu' etiketi sunmayı amaçlayan Sosyal Girişim Yasası Taslağı (Haziran 2015) - Kooperatif Dernekleri Yasası (2002) - Gönüllü Kuruluşlar Yasası (2007)	
Polonya		- Özürlülerin Mesleki ve Sosyal Rehabilitasyonu ve İstihdamı Kanunu (1997) - Mesleki faaliyet kuruluşları (ZAZ) - Sosyal Kooperatifler Kanunu (2006) - Ticari Şirketler Kanunu (2000) - Vakıflar Yasası (1984) - Dernekler Kanunu (1989)	- Sosyal Ekonominin Geliştirilmesi Ulusal Programı
Portekiz	- Sosyal Ekonomi Çerçevesi Hukuku (2013)	- 72/90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1990) - Karşılıklı Dernekler - Yasa (51/1996) - Özel Sosyal Dayanışma Kurumları Yasası (IPSS) (172-A/2014) - Kooperatif Kodu (2015) - 7/98 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1998) - Sosyal Dayanışma Kooperatifleri - Vakıflar Çerçeve Yasası (24/2012) - Karşılıklı Dernekler Kanunu (190/2015)	
Romanya	- Sosyal Ekonomi Yasası (219/2015)	- Engellilerin Korunması Hakkında Kanun (448/2006) - WISE'ler - 26/2000 sayılı Devlet Tüzüğü - Dernekler, Vakıflar - 540/2002 sayılı Kanun - Emeklilerin Karşılıklı Yardımlaşma Dernekleri (RMAA) - Kooperatiflerin Kuruluşu ve İşleyişi Hakkında Kanun (1/2005)	- Sosyal İçerme ve Yoksulluğun Azaltılması Ulusal Stratejisi 2014-2020

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Slovakya		- İstihdam Hizmetleri Kanunu (5/2004, 2008'de değiştirilmiştir) - Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimler Yasası (112/2018) - Kamu Birliği Yasası (83/1990) - Ticaret Kanunu (513/1991) - Küçük İşletmeler Yasası (455/1991) - Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Yasası (213/1997) - Vakıflar Yasası (34/2002) - Ticaret Sicili Kanunu (530/2003)	
Slovenya		- Enstitüler Yasası (1991) - Kooperatifler Kanunu (1992) - Vakıflar Yasası (1995) - Engellilerin İş Rehabilitasyonu ve İstihdamına İlişkin Kanun (2004) - Engelliler için şirket statüsüne sahip Limited Şirketler, istihdam merkezi statüsüne sahip Enstitüler ve Kooperatifler - Dernekler Kanunu (2006) - Sosyal Girişimcilik Yasası (2011, 2018'de revize edilmiştir) - Sivil Toplum Kuruluşları Yasası (2018)	- 2021-2031 Yılları Arasında Sosyal Ekonominin Geliştirilmesi Stratejisi
Yunanistan	- Sosyal Ekonomi ve Sosyal Girişimcilik Yasası (4019/2011) - Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Kanunu (4430/2016)	- Ruh Sağlığı Hizmetleri Yasası (2716/1999) - Sınırlı Sorumlu Sosyal Kooperatifler (KoiSPE) - Sivil Kooperatifler Yasası (1667/1986) - 602/1915 Sayılı Kanun - Tarımsal Kooperatifler - 3190/1955 Sayılı Yasa - Sınırlı Sorumlu Şirketler - 921/1979 Sayılı Yasa - Kadın Tarımsal Turizm Kooperatifleri - 4430/2016 sayılı Kanun - Sosyal Kooperatif İşletmeleri, İşçi Kooperatifleri	
Avrupa Birliği üyesi olmayan Ülkeler			
Birleşik Devletler		- Yasal Kamu Yararı Limited Ortaklığı (SPBLP)	
Birleşik Krallık		- Sınai ve İhtiyati Cemiyetler Yasası (IPSA) (1965) - Kooperatif ve Toplum Yararına Çalışan Dernekler Yasası (2014) - Şirketler Yasası (2006) - Garanti ile Sınırlı Şirket (CLG), Hisselerle Sınırlı Şirket (CSL), Toplum Yararına Şirket (CIC), Halka açık limited şirket, Özel limited şirket - Toplum Yararına Şirket Yönetmelikleri (2005) - Hayır Kurumları Yasası 2011 - Hayırseverlik Anonim Kuruluşu (CIO)	- Sosyal yatırım: sosyal değişim için bir güç - Birleşik Krallık stratejisi 2016
Brezilya		- Kooperatifler Genel Kanunu (1971) - Federal Anayasa (1988) - 9.637/1998 sayılı Kanun - Sosyal Örgütlenme (OS) - 9.790/1999 sayılı Yasa - Kamu Yararına Çalışan Sivil Toplum Kuruluşları (OSCIP) - 9.867/1999 sayılı Kanun - Sosyal Kooperatifler - Medeni Kanun (2002) - Dernekler, Vakıflar, Kooperatifler - 12.101/2009 sayılı Kanun - Sosyal Yardım Kuruluşu Sertifikası (CEBAS) verilen Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar - 130/2009 sayılı Yasa - Kredi Kooperatifleri - 12.460/2012 sayılı Yasa - İşçi Kooperatifleri - 13.019/2014 sayılı Yasa - Sivil Toplum Kuruluşları	- Ulusal Etki Yatırımı ve Sosyal İşletme Stratejisi ENIMPACTO (2017) - Dayanışma Ekonomisi için Ulusal Politika (6606/2019 sayılı yasa, henüz onaylanmadı) - Ekonomik Dayanışma Girişimlerinin statüsünü tanımlar.

Hindistan		- Dernekler Kayıt Yasası (1860) - Hindistan Vakıflar Yasası (1882) - Vakıf Yasası (1995) - Çok Devletli Kooperatif Birlikleri Yasası (2002) - Şirketler Yasası (2013) - Bölüm 8 şirketleri - Yabancı Katkı Düzenleme Yasası (FCRA) (2020)	
Kanada		- Sigorta Şirketleri Yasası (1991) - Mütüeller - Kredi Birlikleri ve Caisses Populaires Yasası (1994) - Kanada Kooperatifler Yasası (1998) - Kâr Amacı Gütmeyen Şirketler Yasası (2009) - Dernekler - Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Hukuku (2012) - Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar, Hayır Kurumları, Vakıflar - Toplumsal ekonomik kalkınma (CED) yardım kuruluşları (2012, revize 2017)	
Kore		- Tarımsal Kooperatifler Yasası (1957) - Balıkçılık Kooperatifleri Yasası (1962) - Kredi Birliği Yasası (1972) - Tüketici Kooperatifleri Yasası (1999) - Sosyal Girişimleri Teşvik Yasası (SEPA) (2007) - Kırsal Kesimdeki Toplulukların Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesine İlişkin Özel Kanun (2011) - Kırsal Kesim Topluluk Girişim Programı - Kooperatifler Çerçeve Yasası (2012) - Ulusal Temel Yaşam Güvenliği Yasası (2012) - Kendine Güvenen İşletmeler - Kentsel Dönüşümün Teşviki ve Desteklenmesine İlişkin Özel Kanun (2013) - Topluluk Girişimleri	
Meksika	- Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Kanunu (2012, son revizyon 2019)	- Federal Medeni Kanun (1928, 2021'de revize edilmiştir) - Sivil Topluluklar ve Dernekler - Kamu Yararına Çalışan Sınırlı Sorumlu Dernekler Kanunu (1934, 2012'de revize edilmiştir) - Sosyal Dayanışma Dernekleri Kanunu (1976, 2018'de revize edilmiştir) - Sosyal Yardım Kanunu (2004, 2021'de revize edilmiştir) ve Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yürütülen Faaliyetlerin Teşvik Edilmesi Kanunu (2004, son revizyon 2018) - Vakıflar, Hayır Kurumları ve Tröstler - Tarım ve Köy Sigortaları Fonu Kanunu (2005) - Kooperatif Birlikleri Genel Kanunu (2009, son revizyon 2018) - Tarım Kanunu (2012, son revizyon 2018) - Ejidolar, Topluluklar, Kırsal Üretim Toplulukları, Kolektif Çıkar Amaçlı Kırsal Birlikler	